F660 №6464
ბიბლიოთეკა

პროლეტარიანო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

მუშა

საქართველოს სსრ მხატვართა კავშირი | აპრილი, 1986 წ. | ფასი 10 კაპ.

განვამტკიცოთ ხელოვნებისა და შრომის კავშირი

ვ. გორიაინოვი,
სსრკ მხატვართა კავშირის მდივანი, რსფსრ ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწე

[ა]ნუმენტური პროპაგანდის ლენინური გეგმის მიღების აღსა[ნიშ]ნავი ზეიმი — სახვითი ხელოვნების კვირეული, რომელიც ყოვ[ელ]წლად ამრილში ტარდება ხოლმე, თითქმის უკვე ოცდაათწ[ელ]ტორიას ითვლის. 1957 წელს, საბჭოთა მხატვრების პირველი [კ]ონგრესის ტრიბუნიდან, ჩვენი ხელოვნების შესანიშნავმა ოსტატებმა [�კ]ოვმა და ა. ი. ო

[illegible]ნმა წამოაყენეს ენინდადება საბჭოთა [illegible]ული კულტურის ამგვარი ზეიმის მოწყობის შესახებ, როგ[illegible]ელოვნებისა და შრომის კავშირის, როგორც შემოქმედებითი [illegible]ენების მიერ ხალხის სამსახურის მაღალი იდეალების გა[illegible]ის მანიფესტაცია. მხატვართა საკავშირო დღეები, მერე კი სა[illegible]ელოვნების საკავშირო კვირეულები ყოველწლიურად სულ [illegible]ფართო გაქანებას და მასშტაბურობას, ღრმა შინაარსს და მრა[illegible]ვან ფორმას იძენს, პოულობს სულ უფრო ფართო საზო[illegible]ერიგ რეზონანსს. ჩვენი შემოქმედებითი კავშირის ყველა ორ[illegible]ცია — ხელოვნ და საკალაქო, სამხარეო და რესპუბლიკური — [illegible]ის კვირეულისათვის ემზადება არა მხოლოდ როგორც ზეი[illegible]ის, არამედ როგორც მნიშვნელოვანი შემოქმედებითი ანგა[illegible]ოვის ხალხის წინაშე.

[illegible] სახვითი ხელოვნების საკავშირო კვირეულმა განსაკუთრე[illegible]ესახათი შეიძინა. იგი მიმდინარეობს დიდ საზოგადოებრივ გარ[illegible]ოთ ნიშნით, საერთო-სახალხო აღმავლობის ვითარებაში, სა[illegible]ავშირის ლენინური კომუნისტური პარტიის XXVII ყრილო[illegible]ტორიული გადაწყვეტილებებით რომ არის განპირობებული. [illegible] ქვეყანაში უდიდესი მუშაობა გაწმენილი პარტიის დიადი გე[illegible] განსახორციელებლად. მეთორმეტე ხუთწლედის დამაჯერებე[illegible]ტი, მოკმედების ნათელი პროგრამა, ისტორიული პერსპექ[illegible] შეგრძნება, ოპტიმიზმი, რითაც ჩვენი ხალხი მომავლისაკენ [illegible], — ყოველივე ეს განპირობებს ამყამად აღმშენებლობის პა[illegible] ჩვენი ქვეყნის ყოველ დღეს რომ მსგავლავს. ქარხნებისა და [illegible]ების, კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების მშრო[illegible]ნ ერთად, ხალხთა ერთიან მწყობრში არიან საბჭოთა მრავა[illegible]ნული სახვითი ხელოვნების ოსტატები სამშობლოს ისტორიის [illegible]ანმგებელო ეტაპზე. განვითარებული სოციალიზმის სრულყო[illegible]ოგრამა, მშვიდობისათვის ბრძოლის, საერთაშორისო ურთი[illegible]ის ხარისხობრივად ახალი პრინციპების დამკვიდრების პროგ[illegible]ტომური იარაღის გარეშე XXI საუკუნეში კაცობრიობის შეს[illegible]ერსებერტაცია, საბჭოთა მთავრობის თანმიმდევრული მშვიდო[illegible]ვარული პოლიტიკა — ჟენშარიტად საერთო-სახალხო აღიარ[illegible] მხარდაჭერას პოულობს. პარტიის გადაწყვეტილებანი და დო[illegible]ები საბჭოთა მხატვრებმა თავის სახელმძღვანელოდ და სამო[illegible] პროგრამად მიიღეს.

[illegible]ენინსტური პარტია მოგვიწოდებს დაუღალავად ვეძებოთ შე[illegible] და ორგანიზაციული მოღვაწეობის, პიპაგანდისტული [illegible]ის ახალი ფორმები. პოლიტიკურ მოხსენებებში საბჭოთა კავ[illegible]ენინსტური პარტიის XXVII ყრილობაზე, სკკპ ცენტრალ[illegible]ომიტეტის გენერალური მდივანი ამხ. მ. ს. გორბაჩოვი აღნიშ[illegible]„პარტიას თავისი კულტურული პოლიტიკის მთავარ ამოცანად [illegible] უფართოესი გზა გაუხსნას ადამიანეს ნიჭის გამოსავლენად, [illegible] ნათა. ცხოვრება სულიერად მდიდარი, მრავალმხრივი“. ჩვენ [illegible]ელოვანი მუშაობა უნდა გავნიოთ სიმაძლოდ, რომ საბჭოთა სა[illegible]ელოვნება სულ უფრო მკვიდრდებოდეს ჩვენი ხალხის ცხოვ[illegible], ხელს უწყობდეს ყოველმხრივ განვითარებული, ჰარმონიუ[illegible]ოვნების ჩამოყალიბებას. როგორც ეს პოლიტიკურ მოხსენ[illegible]ენშნული, შემოქმედებით ნამუშევრის შეფასების კრიტე[illegible] მისი ქმედითობის ძალა წარმოადგენს. საბჭოთა მხატვრობის [illegible]ენება ყოველწლიურად მრავალმილიონიან აუდიტორიას იკ[illegible]ავრა ისიც გულწრფელად უნდა ვაღიაროთ, რომ რიცხობრივი [illegible]ების მიღმა ყოველთვის როდი დგას შესაფერი „სიმაღლე“, [illegible] გამოფენები სასურველ ეფექტს ყოველთვის როდი აღწევს.

[illegible]ად ამიტომ, მხატვართა კავშირის საქმიანობაში, ისევე რო[illegible] მატერიალური წარმოების სფეროში, პირველი პლანზე გამოდის [illegible]ეფექტიანობის პრობლემა. ჩვენ სულ უფრო უნდა ვითვალისწინ[illegible] მაყურებლის გაზრდილ სულიერ მოთხოვნებს, მისი საერთო [illegible]ერების ამაღლებას, ინფორმირებულობას, შრომისა და ყოფის [illegible] ცვლილებას. თანამედროვე მაყურებელი ხელოვნების ქმნი[illegible]ესიური მჭვრეტელი როდია, იგი მხატვრისაგან მოელის საზ[illegible]ოვად მნიშვნელოვანი პრობლემის დაყენებას, საჭირბოროტ[illegible]ითხებზე პასუხს, იგი სულ უფრო ღრმა დაინტერესებას ავ[illegible] მხატვრულ შემოქმედებასთან ცოცხალ კონტაქტში. მუშაობის [illegible]ელება გვიჩვენებს რამდენად მნიშვნელოვანია მხატვართა კავ[illegible] დიდი ორგანიზაციულ-შემოქმედებითი ღონისძიებანი, რომ[illegible]ირის სულ უფრო მზარდი როლი ენიჭება სახვითი ხელოვნე[illegible]ცვნერო კვირეულებს.

[illegible] ხელოვნების კვირეულები ჩვენი შემოქმედებითი კავ[illegible] მუშაობის ყველა ფორმის, მისი საქმიანობის უმნიშვნელოვა[illegible]ბრძოლებების ერთგვარ აკუმულატორად იქცა. ეს განსაკუთ[illegible]ენების მოწყობა, მხატვართა შეხვედრები მაყურებლებთან, სა[illegible]ებში, სასოფლო-სამეურნეო რაიონებში, სამხედრო ნაწილებ[illegible]ტვართა [illegible] გამგზავრება, გამოჩენილი ოსტატების სახელ[illegible]ში ღია კარის დღის ჩატარება, ლექციების, საუბრების გამ[illegible]

[illegible]ვითი ხელოვნების კვირეულის საკავშირო ცენტრებად სხვა[illegible] ქალაქი შეირჩევა ხოლმე. ასე, 1983 წელს კვირეულის ცენტ[illegible] რიგა, 1984 წელს — დონის როსტოვი, 1985 წელს — ლენინგ[illegible]. ეს კვირეულის მთავარი ცენტრები — თბილისი, ტიუმენი, [illegible]ე. სახვითი ხელოვნების დღესასწაულის ამგვარი ფართო გე[illegible] უთუოდ ძალზე მნიშვნელოვანია, რამდენადაც პასუხობს [illegible] სხვადასხვა მასობრივი მაყურებლის ლტოლვას [illegible]ული კულტურისადმი. ჩვენი თვალუწვდენელი სამშობლოს ქა[illegible] და სოფლებში ათასობით კულტურის სახლი, ბიბლიოთეკა, [illegible]ეატრი საგამოფენო დარბაზად იქცევა; ქარხნების საამქ[illegible] და სასოფლო-სამეურნეო ფერმები — მხატვართა სახელოსნოე[illegible]ელოვნების ოსტატებს შეხვდებიან მოსწავლეები და სტუდენტ[illegible]საბჭოთა არმიისა და სამხედრო-საზღვაო ფლოტის მეომრები.

ზეიმის წინ ვაჯამებთ ხოლმე გაწეული მუშაობის შედეგს. წელს თვალს ვაკვლებთ მეთერთმეტე ხუთწლედის მანძილზე გაწეულ შემოქმედებით შრომას, ვსახავთ ახალ სამომავლო გეგმებს ხანგრძლივი პერსპექტივით. უკვე არსებული ტრადიციის თანახმად, ყოველ ხუთ წელიწადში, ყველა მოკავშირე რესპუბლიკის მხატვრები მოსკოვში გაგზავნენ თავიანთ ახალ საუკეთესო ნაწარმოებებს. სახვითი ხელოვნების კვირეულის დღეებში მუშობას გააგრძელებს საკავშირო სამხატვრო გამოფენა „ჩვენ ვაშენებთ კომუნიზმს“, რომელიც სკკპ XXVII ყრილობას მიეძღვნა. ექსპოზიცია, რომელზეც ათასზე მეტი მხატვარი მონაწილეობს, ახასიათ საბჭოთა ადამიანების მრავალფეროვან სულიერ ინტერესებს, კომუნისტური მსოფლმხედველობისა და ეროვნული კულტურული ტრადიციების ნაყოფიერ ურთიერთქმედობას.

ყველაფერი, რითაც ცხოვრობს ქვეყანა და ხალხი, შთაგონების უშრეტი წყაროა საბჭოთა სახვითი ხელოვნების ოსტატებისათვის. ისტორიის წარუვალი ხსოვნა და მისი მხატვრული გააზრება, დიდი ოქტომბრის მოვლენები, პირველი ხუთწლედების შრომითი ენთუზიაზმი, დიდი სამამული ომის გმირული ფიქრები, ხალხთა მეგობრობის აღდგენა, დღევანდელობის ხახე — გიგანტური მშენებლობანი და ჩვენი ქვეყნის მრავალფეროვანი ბუნების ხუთათები, მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესთან დაკავშირებული ახალი ყოფის ყოველდღიურობა და დღესასწაულები, თანამედროვეთა პორტრეტები — ყოველივე ამისაგან ყალიბდება გამოფენათა ექსპოზიციების საზეიმო, სიცოცხლისდამამკვიდრებელი ხასიათი. მასზე განსაკუთრებული ადგილი დაიკავა მშვიდობისათვის და სოციალური სამართლიანობისათვის ხალხთა ბრძოლის, პოლიტიკური რეაქციის, რასიზმისა და ფაშიზმის, ომის მუქარის წინააღმდეგ პლანეტის პროგრესული ძალების ინტერნაციონალური შეკავშირების თემამ.

დიდი პარტიული ფორუმის დელეგატებმა, რომლებმაც დაათვალიერეს გამოფენა „ჩვენ ვაშენებთ კომუნიზმს“, მაღალი შეფასება მისცეს მასზე წარმოდგენილ ნამუშევრებს, საბჭოთა მხატვრების მრავალფეროვნული კოლექტივის შემოქმედებით შრომას. ჩვენ სიამაყით გვავსებს ამგვარი შეფასება, თუმცა ვთვლით, რომ კიდევ უფრო დიდ ვალში ვართ მშრომელთა წინაშე, ხალხის წინაშე. პარტიის ნდობა ფრთებს ასხამს საბჭოთა შემოქმედებით ინტელიგენციას. ხელოვანის უდიდესი როლი აისახა სკკპ XXVII ყრილობის გადაწყვეტილებებში. შემთხვევითი არ იყო, რომ პოლიტიკურ მოხსენებაში ლიტერატურისა და ხელოვნების განვითარების საკითხები პარტიის იდეოლოგიური, პოლიტიკურ-აღმზრდელობითი მუშაობის პრობლემათა ერთიანად კომპლექსში გაშუქდა.

ამისათვის, რათა პარტიის მიერ დასახული ამოცანები განხორციელდეს, ჩვენმა შემოქმედებითმა კავშირმა მნიშვნელოვნად უნდა გარდაქმნას ორგანიზაციული მუშაობა, ვინაიდან, როგორც ეს სამართლიანად აღინიშნა ყრილობაზე, იგი ითვალთა ფორმალურ ხასიათს. გამოცდილებაზე დაყრდნობით, ხელოვნების პროპაგანდის უკვე ნაცადი ფორმების გამოყენებით, მიღწეულის სრულყოფა და განვითარების გზით აუცილებელია ახლის ძიება, წინსვლის რეზერვების გამოძებნა. ამ მხრივ სახვითი ხელოვნების კვირეული-86 თავისებურ „საგამომცდელო ასპარეზად“ იქცევა ახალ ჩანაფიქრთათვის, იგი შეაფასებლობას მოგვცემს უფრო მკაფიოდ და კონკრეტულად წარმოვიდგინოთ მაყურებლის მოთხოვნები, განვსაზღვროთ შემოქმედების აქტუალური იდეური პრობლემატიკა, განვკვრიტოთ ახალი ცხოვრებისეული თემები, გავეცნოთ ახალ ხასიათებს, უმნიშვნელოვანესი საზოგადოებრივი და სამეურნეო გარდაქმნების პროცესში რომ ყალიბდება, მაყურებელთა ფართო წრეში განვიხილოთ შემოქმედების პრობლემები, ხალხისა და ხელოვნების კონტაქტების საკითხები.

საგულისხმოა, რომ კვირეულის ცენტრალური ღონისძიება საქართველოში ტარდება. რესპუბლიკის მხატვრებმა, რომლებიც ეყრდნობიან ეროვნული კულტურის მდიდარ ტრადიციებს, პროპაგანდისტული მუშაობის მნიშვნელოვან გამოცდილებას, სერიოზული წარმატებებს მიაღწიეს მშრომელთა ესთეტიკურ აღზრდაში. უდავოა საბჭოთა საქართველოს მხატვართა შემოქმედებითი მიღწევები. მოძმე რესპუბლიკების ოსტატებთან ერთად ისინი საინტერესოდ გამოვიდნენ საკავშირო გამოფენაზეც „ჩვენ ვაშენებთ კომუნიზმს“. თბილისში სახვითი ხელოვნების კვირეულის ფართო საგამოფენო პროგრამა შესაძლებლობას იძლევა სათანადოდ ვაჩვენოთ რესპუბლიკის ხელოვნების ოსტატთა შემოქმედება, ეროვნული ელასიკა, გამოჩენილი საბჭოთა მხატვრების მემკვიდრეობა. თავის მხრივ, რესპუბლიკის მცხოვრებლები ფართოდ გაეცნობიან მძმე რესპუბლიკების ხალხთა შემოქმედებით მიღწევებს. კვირეულის ეს ასპექტი განსაკუთრებით აქტუალურად გვესახება ჩვენი სამშობლოს ყველა ერის კულტურულ ფასეულობათა გაცვლის შემოდგომი ამაღლების, საბჭოთა ხალხის ინტერნაციონალური შემეცნიერების თვალსაზრისით.

1980 წელს, საქართველოში ჩატარებულ საბჭოთა სახვითი ხელოვნების დღეებში, გაიმართა სსრკ მხატვართა კავშირისა და რესპუბლიკის მხატვართა კავშირის გაერთიანებული პლენუმი, რომელიც მრავალეროვნული საბჭოთა სახვითი ხელოვნების ინტერნაციონალიზმს მიეძღვნა. გაიმართა აზრთა ნაყოფიერი გაცვლა-გამოცვლა ეროვნული კულტურული ტრადიციების გამოყენებისა და განვითარების შესახებ, სახვითი ხელოვნების როლის შესახებ ინტერნაციონალურ აღზრდაში. ეს საუბარი კვლავაც უნდა გაგრძელდეს სკკპ XXVII ყრილობის გადაწყვეტილებათა შუქზე.

სახვითი ხელოვნების საკავშირო კვირეული, მისი ღონისძიებანი თბილისსა და რესპუბლიკის სხვა ქალაქებში იქცევა ჩვენი საბჭობლოს ხალხთა სულიერი ცხოვრების გაფურჩქვნის ნათელ მაგალითად, ეროვნულ კულტურათა ურთიერთქმედობისა და ურთიერთგამდიდრების მნიშვნელოვან რგოლად, ხელს შეუწყობს შემოქმედებითი ინტელიგენციისა და ხალხთა ფართო მასების კავშირის განმტკიცებას, იგი იქცევა ხალხისა და შრომის კავშირის გაღრმავებისა და გაფართოების გამოხატულებად. ამაშია დროის მოწოდება, პარტიის ნება, საბჭოთა ადამიანის მხურვალე მისწრაფება იცხოვრობს, იშრომოს, შექმნას ხალხის საკეთილდღეოდ, ჩვენი სოციალისტური სამშობლოს საკეთილდღეოდ.

ახალი ამოცანების წინაშე

ე. ამაშუკელი,
საქართველოს მხატვართა კავშირის გამგეობის თავმჯდომარე

საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის XXVII ყრილობის მაღალი ტრიბუნიდან ითქვა: „პარტიას თავისი კულტურული პოლიტიკის მთავარ ამოცანად მიაჩნია უფართოესი გზა გაუხსნას ადამიანების ნიჭის გამოსავლენად, გახადოს მათი ცხოვრება სულიერად მდიდარი, მრავალმხრივი“. საბჭოთა ლიტერატურა და ხელოვნება თავისი განვითარების გზაზე მუდამ ემსახურებოდა ცხოვრების სიმართლით ახასიათ და აქტიურად მონაწილეობდა საზოგადოების პოლიტიკური, სოციალური და ესთეტიკური ინტერესების ჩამოყალიბებაში. საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის გენერალურმა მდივანმა ამხ. მ. ს. გორბაჩოვმა პოლიტიკურ მოხსენებაში უურადღება გაამახვილა შემოქმედთა პასუხისმგებლობაზე პარტიის პროგრამის განხორციელების საქმეში. ყრილობაზე ერთხელ კიდევ საზეიმოთ ითქვა, რომ განუზომლად დიდია შემოქმედებითი ორგანიზაციების როლი და მნიშვნელობა საბჭოთა საზოგადოებრივი ცხოვრების განვითარებაში, ადამიანის ესთეტიკური გემოვნების ამაღლებაში... შემოქმედებითი ორგანიზაციების მუშაობის შედეგი განიზომება არა ხსდომების რაოდენობით და რეზოლუციებით, არამედ ნიჭიერი, ორიგინალური, საზოგადოებისათვის საჭირო მხატვრული ნაწარმოებების, წიგნების, ფილმების, სპექტაკლების, ხუთათების, ქანდაკებების და მუსიკის შექმნით, რაც სულიერად გაამდიდრებს და აამაღლებს ადამიანებს.

პრობლემები, რომლებიც ყრილობაზე ლიტერატურისა და ხელოვნების მოღვაწეთა წინაშე დაისვა, პრინციპულ ანალიზს და შეფასებას მოელის, ვინაიდან ამ პრობლემების გადაჭრამ ხელი უნდა შეუწყოს ნიჭიერი, ორიგინალური მხატვრული ნაწარმოებების შექმნას.

საქართველოს კომპარტიის XXVII ყრილობაზე ცენტრალური კომიტეტის პირველმა მდივანმა ამხ. ჯ. ი. პატიაშვილმა ვრცელად ილაპარაკა ჩვენი რესპუბლიკის სამეურნეო და კულტურული ცხოვრების შემდგომი აღმავლობისათვის საჭირო ღონისძიებებზე, გამოთქვა რწმენა, რომ საქართველოს შემოქმედებითი ინტელიგენცია ვალში არ დარჩება ქვეყნის წინაშე და თავის წვლილს შეიტანს ჩვენი რესპუბლიკის კულტურული ცხოვრების წინსვლასა და განვითარებაში.

საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის XXVII ყრილობის მიერ მიღებულ პარტიის ახალ პროგრამაში ფართო ადგილი ეთმობა ლიტერატურისა და ხელოვნების საკითხებს. გამახვილებულია უურადღება მატერიალური და სულიერი მემკვიდრეობის მნიშვნელობაზე მშრომელი მასების, მომავალი თაობების ესთეტიკურ აღზრდაში, ადამიანთა მორალური და ზნეობრივი თვისებების განვითარებისათვის ღონისძიებათა გატარების აუცილებლობაზე. პროგრამაში ნათქვამია: „სოციალისტური რეალიზმის ხელოვნებას საფუძვლად უდევს ხალხურობისა და პარტიულობის პრინციპი. ცხოვრების მართალი, მხატვრული ასახვის თამამი ნოვატორობა შეიწყობოლია სამამულო და მსოფლიო კულტურის მთელი პროგრესული ტრადიციების გამოყენებასთან და განვითარებასთან. ლიტერატურისა და ხელოვნების მოღვაწეთა წინაშე ფართო სარბიელია გადაშლილი ნამდვილად თავისუფალი შემოქმედებისათვის, ოსტატობის დახვეწისათვის, მრავალფეროვანი რეალისტური ფორმების, სტილებისა და ჟანრების შემდგომი განვითარებისათვის“.

საქართველოს მხატვართა კავშირი, ისევე, როგორც სხვა შემოქმედებითი ორგანიზაციები, თავისებური, სპეციფიკური ორგანიზაციაა და მისთვის წარმატებებთან ერთად არც შემოქმედებითი მარცხი და ჩაბარდნებია უცხო და მოულოდნელი. ბევრი დაიწერა და ითქვა ბოლოდროინდელი ეროვნული პოეზიის, პროზის, მუსიკის, თეატრის, კინემატოგრაფის და მხატვრობის მიღწევებზე. ამ მიღწევათა შესახებ საქართველოს კპ XXVII ყრილობაზეც ითქვა. ის საერთაშორისო, საკავშირო თუ რესპუბლიკური პრემიები, რომლებითაც ხელოვნების სხვა დარგების წარმომადგენლებთან ერთად ქართველ მხატვართა შემოქმედებაც აღინიშნა, ამ აღმავლობის დასტურია. წარმატებები დიდი წვლილი მოუძღვით იმ ადამიანებსაც, რომელთა შემოქმედება, შესაძლოა, ოფიციალური ჯილდოებით და სიგელებით არ აღნიშნულა, მაგრამ ყველაზე მაღალი ჯილდო — ხალხის სიყვარული და აღიარება მოიპოვა.

სამწუხაროა, რომ ამ წარმატებებს ზოგჯერ ჩრდილს აყენებს ისეთი „მხატვრული ფაქტები“, რომლებიც უფრო მერკანტილური და მატერიალური ინტერესებიდან მომდინარეობს, ვიდრე სულიერი მოთხოვნილებებიდან. დღეს, როცა ეროვნული ხელოვნება კვლავაც მდიდრდება თვალსაჩინო მხატვრული ღირებულების ნაწარმოებებით, ქართველ მხატვართა რიგები იზრდება ნიჭიერი, პერსპექტიული ძალებით, და არა მარტო ნიჭიერი ძალებით, ბრძოლის ნიჭით დაჯილდოებული სინაცრისფრითაც. ამიტომ სამწუხაროა, რომ გაძნელებულია ავ-კარგის ერთმანეთისაგან გამორჩევა, ხშირად ადგილი აქვს სამხატვრო საბჭოების მუშაობაში კომპრომისებს, არაობიექტურობას, უპრინციპობას, რაც მოპოვებულ ჭეშმარიტ მხატვრულ ღირებულებებს ჩრდილს აყენებს. უთუოდ მრავლისმთქმელია ყრილობის ტრიბუნიდან აღნიშნული ის ფაქტი, რომ შემოქმედების ზოგიერთ ნიმუშს „არათუ იდეური და ესთეტიკური სიცხადე, ელემენტარული გემოვნების ნიშაწყალიც არ სცხია“. და ისევ მაღალი ტრიბუნიდან ნათქვამს გავიმეორებთ: „ისე უნდა წარვმართოთ მთელი კულტურულ-აღმზრდელობითი მუშაობა, რომ იგი სულ უფრო სრულად აკმაყოფილებდეს ადამიანთა მოთხოვნებს, ესაკუთვისებოდეს მათს ინტერესებს“. რა თქმა უნდა, არც ერთ ეპოქაში არ ყოფილა ხელოვანი დაზღვეული შემოქმედებითი მარცხისაგან — მშვენიერი ლექსის, პიესის, ქანდაკების, ფილმის, მუსიკის გვერდით მრავლად იქნებოდა სუსტი, დაბალი მხატვრული ღირებულების ნაწარმოებები. საბედისოდ მარცხი ხშირად მოსალოდნელს აღემატება. მინდა გავიმეორო მრავალგზის თქმული: „ხელოვნების მასიურობა ტალანტთა მასიურობას არ გულისხმობს“. სწორედ ამიტომ ხელოვნებელთ დღეს არ უნდა მივანდოთ დღეს შექმნილი მხატვრული ნაწარმოების ესთეტიკური ღირებულების შეფასება და ამით გავამართლოთ ჩვენი უპასუხისმგებლობა, პასიურობა. დრო განაკუნებული ცხენ არ გასლავთ. ხელოვნებაში დროის ფაქტორი — ეს ჩვენი შვილების და შვილიშვილების აზრია ჩვენს დღევანდელ ნაღვაწზე და ამ აზრის ობიექტურობა დიდად არის დამოკიდებული იმაზე, თუ რა სულიერ საკვებს ვაწვდით აწმყოში მათ და რა ინტერესებით ვაცხოვრებთ. ფუფუნებაში და განცხრომაში დასრულებული ბავშვობა, ოცნების, ნატვრის ატროფირებული უნარი — საწყისია შემოქმედებითი უნიათობისა, ინდიფერენტიზმისა, გრძნობების გასაღიზიანებლად ათასი მანკიერი ცდუნებებისაკენ ნაბიჯის გადადგმისა.

ყოველი დანაშაულის აღმოცენებას თავისი მიზეზი აქვს და ხშირად ეს მიზეზი გაცილებით საშიში და მძიმეა, ვიდრე გამოაშკარავებული დანაშაული. საკუთარ ვნებებზე, მოთხოვნილებებზე გონითი უკონტროლობა თანდაყოლილი თვისება არ გასლავთ. იგი აღზრდის შედეგიცაა და არცთუ ისე იშვიათად — წინაპართა ოჯახური ცხოვრების წესით განპირობებული. დიდი ილიას სიტყვებია: „შვილმა უნდა იცოდეს სად და რაზედ გაჩერდა მამა, რომ აქედან დაიწყოს ცხოვრების ულლის წევა. შვილს უნდა ჰქონდეს გამორკვეული რაში იყო მართალი და კარგი მისი მამა და რაში მცდარი, რა ავი მიაჩნდა კეთილად და რა კეთილი ავად...“ შვილია ზნეობრივი სახე, ხშირად იგი წინაპარ მშობელთა ზნეობრივი სახის ანარეკლია.

მართალია, ხელოვნების განვითარებას საკუთარი კანონები აქვს, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ იგი მოწყვეტილია საზოგადოების განვითარების ობიექტური კანონებისაგან: „ცხოვრების მიღმა მდგარი ხელოვნება მკვდრად დაბადებული ბავშვის სინონიმია“. ჩვენს საუკუნეში ამ ჭეშმარიტებაზე პროგრესული აზრი აღარ დგობს. მაგრამ ისტორია გვასწავლის — არცთუ ისე იშვიათად ხელოვნებაში სტერეოტიპი (რომელიც ყოველთვის ჭარბობს ჭეშმარიტ ნიჭიერებას) აქტიურ ძალად იქცევა და ტალანტებს კეფელთანაც დაუყენებს. არცთუ ისე დიდი ხნის წინათ ამ საკითხზე ხმამაღლა საუბარს გავურბოდით, ვინაიდან ხშირად საზოგადოების სასელით ამ ესთეტიკურ შეხედულებებს გვთავაზობდნენ, რომლებიც უმრავლესობის სულიერი ინტერესების პრეტენზიით ერთფეროვნებას და უსახობას ქადაგებდა. „უდავოა, ლიტერატურული საჭე ყველაზე ნაკლებ ემორჩილება მექანიკურ შეთანაბრებას, ნიველირებას, უმეცრებისაზე უმრავლესობის ბატონობას. უდავოა ამ საქმეში უეჭველად საჭიროა მეტი გასაქანი მიეცეს პირად თაოსნობას, ინდივიდუალურ მიდრეკილებებს, გასაქანი მიეცეს აზრსა და ფანტაზიას, ფორმასა და შინაარსს“ (ვ. ი. ლენინი კულტურისა და ხელოვნების შესახებ, 1957 წ. სახელგამი, გვ. 48). ამის შესახებ XXVII ყრილობაზეც თქვა და პარტიის პროგრამაშიცაა მითითებული — „თანმიმდევრულად ხელმძღვანელობს რა კულტურული მშენებლობის ლენინური პრინციპით, პარტია იზრუნებს მშრომელების, მოზარდი თაობების ესთეტიკური აღზრდისათვის სამამულო და მსოფლიო მხატვრული კულტურის საუკეთესო ნიმუშებზე...“

ოოგორც ყოველთვის, დღესაც ჩვენს გვერდით მრავლად არიან ე. წ. „მოჩვენებითი წმინდანები“, რომლებიც თავიანთ პიროვნულ თუ შემოქმედებით სისუსტეს უწესრიგობას და უსამართლობას მიაწერენ. სინამდვილეში მათი „სიმართლე“ ხშირად პირადული ინტერესების საზღვრებს არ სცილდება. ისინი მუდამ სხვებს ასამართლებენ, აკრიტიკებენ და ღია თუ ანონიმური გზით ლაფს ასხამენ და შეურაცხყოფენ პატიოსან შემოქმედ ადამიანებს, კოლეგებს. ამ ბოლო დროს ქართველ მხატვართა შელახული ავტორიტეტი ასეთ ადამიანთა „დამსახურებაც“ გახლავთ. ისინი ხშირად იმ ხის ტოტს სჭრიან, რომელზედაც ხხედან. ჩვენ არ უარვყოფთ, რომ მუშაობაში გვაქვს ნაკლი, შეცდომები, მაგრამ ისიც არ უნდა უარვყოთ, რომ შეცდომებს უშვებს ის, ვინც მუშაობს და არა ის, ვინც მხოლოდ ჩასაფრებული უთვალთვალებს. არ უარვყოფთ იმას, რომ ჩვენი რეგლამენტირებული ყურადღებით (სახელოსნოებით, შეკვეთებით, წოდებებით, მანქანებით) ყველა მხატვარს ვერ ვაკმაყოფილებთ; რომ საგამოფენო კომიტეტიც ხშირად სცოდავს: გამოფენაზე კარგ ნამუშევრებთან ერთად იღებს შედარებით სუსტ ნამუშევრებსაც. ის არცთუ ისე იშვიათად ანგარიშს უწევს ამა თუ იმ მხატვრის უკიდურესად მძიმე მატერიალურ მდგომარეობას, ავადმყოფობას. ითვალისწინებს იმასაც, რომ ბევრი მხატვრისათვის მხატვრობა პროფესიაა და სხვა შემოსავალი მას არ გააჩნია; ითვალისწინებს, რომ ამა თუ იმ მხატვარს აკადემია წარჩინებით დაუმთავრებია და რასაც აკეთებს — ეს მისი შემოქმედებითი სახეა. საგამოფენო კომიტეტი ცდილობს ახალგაზრდას მხატვრობაში გზის დასაწყისშივე არ შეაჭრას ფრთები და არ შეუზღუდოს ძიების ეინი, საკუთარი სახის პოვნის სურვილი. ითვალისწინებს იმასაც, რომ ბევრ მსეცოვან მხატვარს ძველებურად ფიდარ უჭირს თვალი და არ უნდა მას მიაყენოს მორალური ტკივილი... ყოველივე ეს, საბოლოო ჯამში, მაინც საგამოფენო კომიტეტის უპრინციპობაზე მიგვითითებს და მის მუშაობას არ ამარტოლებს. მაგრამ გაუგებარია, როცა გამოფენის დასალი მხატვრული დონით აღშფოთებას ის მხატვრები უფრო ხმამაღლა გამოხატავენ, რომლებიც სისტემატურად არ მონაწილეობენ გამოფენებზე და სხვა სამუშაოებთან არიან დაკავებულნი; ხდება პარადოქსიც — ზოგიერთი მხატვარი ცდილობს თავისი ნამუშევრის დასალი მხატვრული დონე მისი ნამუშევრის გვერდით გამოფენილი კოლეგის ნამუშევრის განქიქებით „აამაღლოს“. ამის შემდეგ ალარ არის გასაკვირი, თუ საფინანსო თუ სხვა ზემდგომი ორგანოებიც დარწმუნდებიან გამოფენების სავალალოდ დასალ მხატვრულ დონეში და მხატვართა შრომითი ანაზღაურებისათვის გაუთვალისწინებელ, მაგრამ ლოგიკურ ფინანსურ სიძნელეებს წააწყდებიან.

სამწუხაროდ, ჩვენს გვერდით მრავლად არიან ე. წ. „შემოქმედნი“, რომლებიც არაფერს არ ერიდებიან და ყოველგვარ აკრძალულ ხერხს მიმართავენ ნიჭიერ შემოქმედთა კომპრომენტირებისათვის. პარტიამ დაუნდობელი ბრძოლა გამოუცხადა ასეთ ადამიანებს და საერთოდ ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრების ყოველგვარ ნეგატიურ მოვლენას. ამ ბრძოლის გზაზე ალარ არსებობს შეღავათები. ჩადენილი დანაშაულისათვის ერთნაირად ისჯება მეეზოვეც და მინისტრიც, ბრალდებულიც და ცრუმბრალდებელიც.

ბოლო პერიოდში საქართველოს სსრ სამხატვრო ფონდში შექმნილმა ფინანსურმა და ორგანიზაციული ხასიათის დარღვევებმა ბევრი ავნო ჩვენს შემოქმედებით კავშირს. ამ დარღვევების შესახებ მკაცრად იმსჯელა საქართველოს კპ ცენტრალური კომიტეტის ბიუროს და ფონდის ხელმძღვანელობას პარტიული ხასელი დაადო. ფონდის სამხატვრო-საწარმოო კომბინატების მუშაობის შემოწმება ამით არ დამთავრებულა. სათანადო ორგანოები ღრმად სწავლობენ ფონდის სისტემაში აღმოცენებული სიძნელეების წარმომშობ მიზეზებს და ალბათ მალე ბოლომდე გამოავლენენ მას. ჯერ კიდევ დაბალ დონეზეა სამხატვრო-საწარმოო კომბინატების მატერიალური და ტექნიკური დონე. ის ვეღარ პასუხობს, ვეღარ აკმაყოფილებს დღევანდელ მოთხოვნილებებს. მზადაა დადგენილების პროექტი, რომელიც ითვალისწინებს თანამედროვე ქართული მხატვრობის განვითარებისათვის საჭირო ღონისძიებების გატარებას.

რამდენიმე სიტყვა ქართველ მხატვართა წარმატებებზეც. განვლილ 1985 წელს საკავშირო გამოფენებზე „დიადი გამარჯვების 40 წელი“ და „ჩვენ ვაშენებთ კომუნიზმს“ წარმატებით გამოვიდნენ ქართველი მხატვრები. მაღალპროფესიული ნაწარმოებებით გაგვახარეს აკარის, აფუსზეთის და ჟუთათის ორგანიზაციებში გაერთიანებულმა მხატვრებმა, რომლებიც სხვადასხვა დროს საანგარიშო გამოფენებით წარსდგნენ თბილისის ფართო საზოგადოებრიობის წინაშე.

გერმანიის დემოკრატიულ რესპუბლიკაში, ბერლინში, სამი თვის მანძილზე დიდი მოწონებით სარგებლობდა ქართველი სცენოგრაფების — გ. მეხუბიშვილის, გ. გუნიას, ი. გეგეშიძის, მ. მალაზონიას, მ. მურვანიძის, შ. შეულაშვილის, თ. ნინუას, მ. ველიძის მიერ შესრულებული თეატრალური ესკიზების გამოფენა.

მოკანდაკე გ. ოჩიაურმა დაასრულა მუშაობა გამარჯვების მემორიალზე. საკავშირო პრესაში პროფესიონალმა კრიტიკამ მაღალი შეფასება მისცა მოკანდაკის ამ ნაშუშვარს, აღნიშნა, რომ იგი მსგავს თემაზე შესრულებულ კომპოზიციებს შორის ერთ-ერთი არაორდინარული მაღალმხატვრული ქმნილებაა.

ძველ თბილისში დაიდგა მოკანდაკე ჯ. მიქაბაძის მიერ შესრულებული „იეთიმ გურჯი“, რომელიც გასული წლის თბილისქალაქობის ზეიმის ცენტრალურ მოვლენად იქცა.

იტალიაში მოკანდაკეთა საერთაშორ

ამიერკავკასიის

რესპუბლიკების

პირველი

ბიენალე

შემოქმედებითს ძიებაში

ამიერკავკასიის რესპუბლიკების მხატვართა I ბიენალეზე ქართული ფერწერა, გრაფიკა, ქანდაკება სხვადასხვა თაობის მხატვართა თითო ნამუშევრითაა წარმოდგენილი. გამოფენილი ნაწარმოებები მეტ-ნაკლები სისრულით გვიჩვენებს უკანასკნელი დროის ქართულ ხელოვნებაში მიმდინარე პროცესებს, ძირითად ტენდენციებს, მხატვართა შემოქმედებითი ძიებების მიმართულებებს.

დღევანდელი ქართული მხატვრობის სახეს ქმნის მრავალი, განსხვავებული ხელწერის მქონე ნიჭიერი შემოქმედი. მათ აახლოებენ ეროვნული ხელოვნების მრავალსაუკუნოვანი ტრადიციების პატივისცემა და გააზრებული გამოყენება, შეხამებული ახალი გამომსახველი ხერხების ინტენსიურ ძიებასთან. ეს განაპირობებს თანამედროვე ქართული ხელოვნების თვითმყოფადობას, ქმნის მისი მრავალფეროვნების საფუძველს.

ქართველ ფერწერთა საშუალო თაობა, რომელიც შემოქმედებით ასპარეზზე 50-იან წლებში გამოვიდა, ბიენალეზე წარმოდგენილია ზ. ნიჟარაძის, კ. მახარაძის, გ. თოთიბაძის, ჯ. ხუნდაძის, ე. ბერძენიშვილის, თ. მირზაშვილის, დ. ხახუტაშვილის ტილოებით.

ამ მხატვართა დებიუტი დაემთხვა მნიშვნელოვან ძვრებს საბჭოთა ხელოვნებაში. მათი შემოქმედების ჩამოყალიბებაში დიდი როლი ითამაშა საქართველოს მხატვრულ ცხოვრებაში მომხდარმა ცვლილებებმაც. ამ პერიოდში ახლებურად საღერდა გამოჩენილი ქართველი მხატვრების დავით კაკაბაძის და ლადო გუდიაშვილის, აგრეთვე ალექსანდრე ბაბეუქ-მელიქოვის შემოქმედება. ამ მხატვრების ხელოვნებას მაშინ არ ჰქონდა სათანადო აღიარება. გაძლიერდა ინტერესი ფიროსმანისადმი, ხალხური ხელოვნებისადმი. გარკვეული როლი შეასრულა ახალგაზრდების დაინტერესებამ ახალი დროის ევროპული ფერწერის ზოგიერთი მიმდინარეობით. ყველაფერმა ერთად კეთილნაყოფიერი გავლენა მოახდინა მხატვართა თვალთახედვის არეს გაფართოებაზე, დაძაბულ მუშაობაზე ქართული ფერწერის ეროვნული სახის გამოსავლენად. მხატვრული ენის გამდიდრება, ფორმის პლასტიკური შესაძლებლობის სრული გამოვლენა მათი მთავარი მიზანი ხდება. განვლილ სამ ათეულ წელში ამ მხატვართა შემოქმედება ქართული ფერწერის მნიშვნელოვან მონაპოვრად იქცა.

გ. თოთიბაძის პირველივე ნამუშევრებში გამოიკვეთა მისი შემოქმედებითი სახე, გარკვეული ინტერესები, რომელთაც არ განუცდიათ რაიმე არსებითი პრინციპული ცვლილებები. ყურადღება კონკრეტული ცხოვრებისეული მასალისადმი და ამავე დროს სწრაფვა განზოგადებისადმი თავს იჩენს ბიენალეზე წარმოდგენილ სურათში „მრავალჟამიერი“. ასევე, ძირითადად უცვლელი და მდგრადია თ. მირზაშვილის საყვარელ მოტივთა წრე, მის მიერ გამომუშავებული შესრულების თავისებური მანერა, მათგან განსხვავებით კ. მახარაძის, ზ. ნიჟარაძის, დ. ხახუტაშვილის ფერწერულმა შემოქმედებამ განვლილი წლების მანძილზე მნიშვნელოვანი ტრანსფორმაცია განიცადა. მკვეთრად განსხვავებული ინდივიდუალური ხელწერის მქონე ამ მხატვრების ნამუშევრებს ერთმანეთთან აახლოებს ავტორების გაზრდილი ყურადღება ფერისადმი. ზ. ნიჟარაძის მიერ ბიენალეზე წარმოდგენილ სურათში ნათლად გამოვლინდა მისი დახვეწილი კოლორისტული აზროვნება. კ. მახარაძის ეგზოტიკურ ინდურ პეიზაჟში ფერი ასევე წამყვან კომპონენტს წარმოადგენს. ამ თაობის მხატვართაგან ყველაზე ნათლად კონტრასტი პირველდელ მანერასთან დ. ხახუტაშვილის ნამუშევარში შეიგრძნობა. იგი თავისებური შედეგია მისი მრავალწლიანი ძიებისა.

ბიენალეზე საკმაოდ ფართოდ არიან წარმოდგენილნი მომდევნო ათწლეულში მოსული მხატვრები. მ. ახობაძემ, გ. ვაშაკიძემ, გ. თოიძემ, რ. თორდიამ, რ. კაკაბაძემ, გ. ნარმანიამ, ბ. შველიძემ, თ. ჯიჭარაძემ განაგრძეს ხატოვანი განზოგადების გზების ძიება. მიმართავდნენ რა ტრადიციულ მოტივებსა და სიუჟეტებს, მათ გამოიმუშავეს საკუთარი, თავისებური პლასტიკური ენა. ბიენალეზე ნაჩვენები ტილოები მათი ძიებების ორგანული შედეგია. რ. თორდიას და გ. ნარმანიას სურათებში პერსონაჟები ჰარმონიულ კავშირში არიან გარემოსთან. კოლორიტის მთლიანობა, წერის მანერა ხელს უწყობს ამ მხატვართა პოეტური განწყობის გადმოცემას. პეიზაჟს დიდი ადგილი უკავია გ. თოიძის და მ. ახობაძის შემოქმედებაში. მათში ემოციურად ვლინდება უშუალო, ხალსის დამოკიდებულება ბუნებისადმი.

ზემოდასახელებულ მკვეთრად გამოხატულ ინდივიდუალურ თავისებურებათა მქონე მხატვრებს ახასიათებთ მიზნების გარკვეული ერთიანობა. 60-იანი წლების მეორე ნახევარსა და 70-იანი წლების დასაწყისში შეიმჩნევა მხატვართა მიერ გამოყენებულ მანერათა, ფორმალურ ხერხთა მეტი მრავალფეროვნება და ზოგჯერ სიჭრელეც.

თ. გოცაძე თავის ნამუშევრებში ეხება მტკივნეულ, ზოგადსაკაცობრიო პრობლემებს. ცდილობს მიმართოს შესატყვის, ზოგჯერ მეტად გართულებულ მხატვრულ ენას, გამოიყენოს მახვილი გამომსახველობითი ხერხები. მისი ტილოები აქტიურად, ზოგჯერ აგრესიულად ზემოქმედებენ მაყურებელზე, იძენენ როგორც თავგამოდებულ დამცველებს, ისე აქტიურ მოწინააღმდეგეებსაც. ფერის დეკორატიულ შესაძლებლობებს აქტიურად იყენებენ ე. ონიანი, ი. პატაშური. ამ უკანასკნელის ტილოში ნათლად მეძღვნდება მისი დაინტერესება ფოლკლორით, ხალხური საწყისებით.

70-იანი წლების დასაწყისში ქართულ ფერწერაში ნიჭიერ მხატვართა მთელი ჯგუფი მოვიდა. მათ შორის არიან თ. გაგნიძე, ჯ. გვიმრაძე, ლ. დავითაშვილი, ს. კენჭაძე, ო. კაჭკაჭიშვილი, ა. ჩაგელიშვილი, ი. ჩხაიძე, ო. ჩხარტიშვილი, ო. ჩუბინიძე, ა. პოპიაშვილი, ადრე გარდაცვლილი ზ. გოლაია და სხვები. ზოგი მათგანი მუშაობს საკუთარი შინაგანი ბუნებიდან გამომდინარე, მათთვის ორგანულ მანერაში, სხვები ძიმართავენ ექსპერიმენტებს, რომლებიც ზოგჯერ ახალი კუთხით წარმოგვიდგენენ მათ შესაძლებლობებს, ზოგჯერ კი ცივ, გონებისმიერ ექსპერიმენტებს გვაგონებენ.

უკანასკნელ წლებში მოწყობილი პერსონალური თუ ჯგუფური გამოფენები გვიჩვენებენ, რომ გამოჩნდა რამდენიმე საინტერესო სახელი — გ. ბულაძე, გ. გუგუშვილი, ი. სუთიძე, ი. ფარჯიანი, ლ. ჭოლოშვილი და სხვები. მათ ტილოებში იგრძნობა როგორც გარკვეული ნათესაობა წინა თაობების მხატვართა ძიებებთან, ისე შეიმჩნევა ახალი ნოტებიც, შთაგონების განსხვავებული წყაროები.

გამოფენაზე გრაფიკა უმთავრესად 70-80-იან წლებში მოსულ გრაფიკოსთა ნაწარმოებებითაა წარმოდგენილი. მათ შემოქმედებითად გააგრძელეს ქართველ გრაფიკოსთა წინა თაობათა ტრადიციები.

50-იანი წლების დამლევს და 60-იანი წლების დასაწყისში ქართული გრაფიკის წამყვან დარგს წიგნის გრაფიკა წარმოადგენს. ცნობილი ოსტატების ლ. გუდიაშვილის, ლ. გრიგოლიას, ს. ქობულაძის, ლ. ჭუთაფელაძის გვერდით მუშაობას იწყებს ახალგაზრდათა ჯგუფი. მათ საფუძველი ჩაუყარეს ქართული წიგნის თავისთავად, ღრმად ეროვნულ სახეს. ამ პერიოდის ილუსტრაციისათვის დამახასიათებელია ხატოვანი განზოგადებისაკენ სწრაფვა, პლასტიკური ენის მრავალფეროვნება, ფერის დეკორატიული შესაძლებლობის ძიება და გამოყენება. გაძლიერებული ინტერესი ეროვნული ხელოვნების ტრადიციებისადმი ამ პერიოდის ხელოვნების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნიშანთვისებათაგანი გახდა. საინტერესო პროცესები მიმდინარეობს დაზგურ გრაფიკაშიც მისი თემატიკის, მხატვრული ენის გამდიდრების თვალსაზრისით. ამ თაობის მხატვართაგან ბიენალეზე მხოლოდ თ. ასიტაშვილის, დ. ერისთავის, ო. ჯიშკარიანის ნამუშევრებია წარმოდგენილი. დ. ერისთავის ნახატი კვლავინდებურად გამოირჩევა პოეტურობითა და თავისებური პლასტიკით.

70-იან წლებში, მიუხედავად იმისა, რომ შეიქმნა რამდენიმე მნიშვნელოვანი ციკლი — მათ შორის ილუსტრაციები იაკობ ცურტაველის „შუშანიკის წამების“ საიუბილეო გამოცემებისათვის, უ. შექსპირის თხზულებათა მრავალტომეულისათვის, წამყვან დარგად მაინც დაზგური გრაფიკა გვევლინება. აღმავლობას განიცდის ესტამპის ხელოვნება. ლითოგრაფიის, ოფორტის მრავალ საინტერესო მანერას კარგად დაუფლებული მხატვრები ქმნიან ბევრ, მნიშვნელოვან გრაფიკულ სერიას.

გ. წერეთლის ლირიკული, პოეტური ხილვები, გ. ღლონტის ურბანისტული მოტივები, მ. ნონიკაშვილის ერთგვარად მკაცრი კომპოზიციები, კ. ფაჩულიას მეტყველი ნახატები, ზ. დეისაძის, ა. თევზაძის და სხვათა ლითოგრაფიები თუ ოფორტები ქმნიან თანამედროვე ქართული გრაფიკის მრავალფეროვნების საფუძველს.

დღევანდელი ქართული გრაფიკის თვალსაჩინო, მნიშვნელოვანი მოვლენაა მხატვარ ქალთა შესამჩნევი წვლილი მისი მხატვრული ენის, თემატიკის გამდიდრებაში — მ. დედანაშვილის, ლ. ზამბახიძის, გ. კიკალეიშვილის, ლ. შენგელია-აბაშიძის, ც. ტერელაძის, ნ. ცინცაძის, ნ. ჭურღულიას, დ. ჯაბუას, მ. ჯაფარიძის, ყველაზე უმცროსების ი. გიგაშვილის, ლ. ლომთათაძის, ლ. ფირცხალაიშვილის შემოქმედება მნიშვნელოვანწილად განაპირობებს უკანასკნელი წლების ქართული გრაფიკის მაღალ დონეს.

ზემოდასახელებულ მხატვართა უმრავლესობას ინტერესების გარკვეული ერთიანობა ახასიათებს, რამდენადმე განზე დგას ა. რიჟინაშვილის შემოქმედება, ნ. ჭურღულიას, მ. თავაძის, ლ. ლომთათაძის უკანასკნელ ხანს შესრულებული ფურცლები. მკაფიო გრაფიკულობა, ექსპერიმენტებისადმი მიდრეკილება აახლოებს მათ ზოგადევროპულ მანერასთან.

გატაცება ესტამპით ქართულ გრაფიკაში ამჟამად თითქმის საყოველთაოა. მაგრამ თანდათან ჩნდება ნახატით მეტი დაინტერესება. ამის მაგალითია გ. დოლენჯაშვილის, ს. ციხაძის, კ. ფაჩულიას ნამუშევრები.

ძალზე ძუნწად არის წარმოდგენილი გამოფენაზე ბოლოდროინდელი ქართული ილუსტრაციის მიღწევები — იგი შემოიფარგლა მხოლოდ ზ. ფორჩხიძის, ლ. ზამბახიძის, ლ. ფირცხალაიშვილის ნაწარმოებებით.

შესამჩნევად არასრულადაა ნაჩვენები ბიენალეზე ქართული ქანდაკება. აკლია სახელები, რომელთა გარეშეც ძნელი წარმოსადგენია დღევანდელი ქართული ქანდაკების ჭეშმარიტი სახე. ბუნებრივია, რომ ვერ იქნებოდა ნაჩვენები ქართული მონუმენტური ქანდაკება. არადა, სწორედ იგი მნიშვნელოვანწილად განაპირობებს უკანასკნელი სამი ათწლეულის ქართული ქანდაკების მაღალ რეპუტაციას.

ბიენალეზე წარმოდგენილია სხვადასხვა თაობის მოქანდაკეთა ნამუშევრები. ი. ოქროპირიძის, თ. ასათიანის, ლ. მხეიძის პორტრეტები, გ. მიქაძის რელიეფი, ქ. ტაბატაძის კომპოზიცია „დალი“. ყოველ ამ მოქანდაკეთაგანს უკავია გარკვეული ადგილი ქართული ქანდაკების ისტორიაში. ისინი თავისებურად აგრძელებენ ქართული საბჭოთა ქანდაკების ფუძემდებლების ი. ნიკოლაძის და ნ. კანდელაკის ტრადიციებს. მათ ხელი შეუწყეს ქართული ქანდაკების ღრმა ეროვნული, თავისებური ხელოვნების ჩამოყალიბებას. მრავალფეროვანია მომდევნო თაობის მოქანდაკეთა შთაგონების წყაროა — ეროვნული ხელოვნების ტრადიციებთან ერთად მათ შემოქმედებითად აითვისეს და გადამუშავეს XIX, XX სს. ევროპული, ბერძნული არქაიკის, ძველი აღმოსავლეთისა თუ ეგვიპტის ქანდაკებათა შთაბეჭდილებანი. რ. გაჩეჩილაძის პორტრეტი, გ. ზაქარაიას პორტრეტები, ა. მონასელიძის „ნატო“, გ. ჯაფარიძის ფიგურები, ჯ. შანშიაშვილის „ტორსი“, ნ. ჯიქიას, ჯ. ჯიქიას, თ. კიკალეშვილის კომპოზიციები, გ. შხვაცაბაიას ბრინჯაოში ჩამოსხმული მონუმენტის ესკიზი ცხადყოფენ, ქართველ მოქანდაკეთა მრავალფეროვან შემოქმედებით შესაძლებლობებს, მეტ-ნაკლები სისრულით გვიჩვენებენ ქართულ ქანდაკებაში მიმდინარე დაძაბული ძიებების პროცესს.

ამიერკავკასიის რესპუბლიკების მხატვართა ნამუშევრების პირველი ბიენალე დიდი მოვლენაა ჩვენი რესპუბლიკის მხატვრულ ცხოვრებაში. მასზე წარმოდგენილი ნაწარმოებები თარითოდ გვიჩვენებენ სამი რესპუბლიკის მხატვართა შემოქმედებით პოტენციალს. ამგვარი ერთობლივი გამოფენები ადრეც ყამართულა, მაგრამ მათ არარეგულარული ხასიათი ჰქონდათ. იმედია, ამგვარი ბიენალეს ტრადიცია მტკიცედ დამკვიდრდება, ხელს შეუწყობს აზრთა ცხოელ გაცვლა-გამოცვლას, ახალი სახელების გამომზეურებას.

ნინო ზაალიშვილი.

● გ. თოთიბაძე — „მრავალჟამიერი“.

● ზ. ნიჟარაძე — „დილა“.

● გ. ღლონტი — „მეარღნე“.

● ც. ტერელაძე — „გმირის უკვდავება“.

● გ. ზაქარაია — „მიაკოვსკი“.

● გ. შხვაცაბაია — „ჰიმნი მშვიდობას“.

● ბ. მელიქიანი — მხატვარ სუხანოვის პორტრეტი.

● ს. მურადიანი — „ჩემი ქალიშვილები“.

● ა. კილიკიანი — „ნატურმორტი“.

● ვ. აივაზიანი — „მოხუცი მთიბავი“.

● ა. შირაზი — ე. ჭოჩარის პორტრეტი.

● ი. პეტროსიანი — „მებაღე ქალი“.

თანამედროვე სომხეთის მხატვრობა

ფართო და მრავალფეროვანია სომხეთის თანამედროვე სახვითი ხელოვნების პანორამა. იგი მოიცავს სხვადასხვა თაობის მხატვართა შემოქმედებას, ერთმანეთისაგან გამორჩეულს მხატვრული ტემპერამენტით, სამყაროს აღქმის თავისებურებითა და გამოთქმის საკუთარი მანერით. ჯერ კიდევ ამ ოცდახუთი წლის წინათ სომხურ მხატვრობას „სარიანის სკოლასთან“ აიგივებდნენ, მაგრამ ამჟამად ეროვნულმა ფერწერამ მკვეთრად გაფართოვა საზღვრები, იგი ვითარდება არა მხოლოდ მაგისტრალური სარიანისეული არხით, არამედ ბევრი სხვა მიმართულებითაც. ამგვარ განმტოებებს, ახალი გზების ძიებებს, მხატვრულ გადაწყვეტათა ფორმებისა და მეთოდების წარმოქმნას საფუძველი დაუდო 1950-1960-იან წლებში მოსულმა თაობამ, ვინც დღეს საშუალო თაობის მხატვრებს მიეკუთვნება, მაშინ კი ის-ის იყო ფეხს იკიდებდა დიდ ხელოვნებაში. მათ ელოდათ ყოფილიყვნენ ეროვნული ხელოვნების გავითარების თანამედროვე ეტაპის დამწყებნი, ვის შემოქმედებასაც მრავალი წლით უნდა განესაზღვრა მისი პერსპექტივები. დიდი სარიანის ფერწერული ტრადიციების ახლებურ გაგრძელებასთან ერთად, ამ თაობამ აქტიურად აითვისა ეროვნული მხატვრული მემკვიდრეობის ის ზონებიც, რომლებიც მანამდე იკრძალებოდა, საზოგადოებისაგან იზოლირებული იყო სახელოსნოთა კედლებით ან გალერეების მიყრუებული საცავებით და დღის შუქს ელოდა. ამრიგად, ხელმეორედ იქნა აღმოჩენილი უფროსი თაობის სომეხ მხატვართა — თბილისის მკვიდრთა — გ. იაკულოვის, ა. ბაბეუქ-მელიქიანის, გ. გრიგორიანის (ჯოტო), ე. ჭოჩარის — ფერმწერლის, ი. კარალიანისა და სხვა ნაკლებმნიშვნელოვანი მხატვრების ნამუშევრები. უფრო მიზანმიმართულად და სისტემურად დაიწყო შუა საუკუნეების სომხური ხელოვნების, უმთავრესად მინიატურისა და ფრესკის შესწავლა. მისაწვდომი გახდა ფართო და თავისუფალი გაცნობისათვის გასული საუკუნის დასასრულისა და ჩვენი საუკუნის დასაწყისის ევროპული, რუსული და საბჭოთა ხელოვნება, აგრეთვე თანამედროვე დასავლეთის ხელოვნება, მათ რიცხვში სომეხ მხატვართა (გ. შილტიანის, გარეგინ და სხვ.) შემოქმედება. სომხური ხელოვნების განახლებაში შესამჩნევი როლი შეასრულა საშობლოში დაბრუნებულმა მხატვარ-რეპატრიატთა შემოქმედებამაც, ისეთი მხატვრებისა, როგორიც არიან პ. კონტურაჯიანი, ა. კალენცი, ა. აკოპიანი და სხვ. სომხური ქანდაკების შემდგომ განვითარებაზე მნიშვნელოვანი გავლენა იქონია გამოჩენილი ოსტატის ა. გერჩიანის შემოქმედებამ. მოქანდაკის სიკვდილის შემდეგ მისი ნამუშევრები პარიზიდან ერევანში იქნა გადმოტანილი.

ყოველივე ამან ხელი შეუწყო ახალგაზრდა სომეხ მხატვართა ესთეტიკური გემოვნებისა და შემოქმედებითი პოზიციების ჩამოყალიბებას, საკუთარი სიტყვით მათ მოსვლას ეროვნულ ხელოვნებაში.

იმ ოსტატთა შორის, ვინც თვალსაჩინო წვლილი შეიტანა სომხეთის თანამედროვე მხატვრულ კულტურაში, არიან ფერმწერლები—მინას ავეტისიანი (1928-1975), ო. მინასიანი (1928-1972), ა. ანანიკიანი (1919-1977), აგრეთვე დღეს მოღვაწე შემოქმედნი გ. ხაჯიანი, ს. მურადიანი, ს. საფარიანი, ო. ზარდარიანი, ო. შარამბეიანი, ა. გრიგორიანი, ლ. ბაბეუქ-მელიქიანი, რ. ადალიანი, გ. სირავიანი, ა. მელქონიანი, მოქანდაკე ნ. ნიკოგოსიანი, ა. არუთინიანი, გ. ჩუბარიანი, ს. ბაღდასარიანი; გრაფიკოსები — ვ. აივაზიანი, გ. კარაპეტიანი, გ. შამიანი, ა. უნანიანი და სხვა მრავალი. სომხეთის სახვითი ხელოვნების განახლების პროცესს ცოტა მოგვიანებით ჩაერთენ რ. ატოიანი, მ. პეტროსიანი, გ. და რ. ელიბეკიანები, ლ. ტოკმაჯიანი, ა. ოვსეპიანი, ა. შირაზი, რ. ხაჩატრიანი... სწორედ ამ ოსტატთა შემოქმედება, რომელიც ყველაზე გამომსახველად და სრულად მოიცავს ბოლო ათწლეულების მიღწევებს, ამჟამად სომეხი მაყურებლისა და მხატვრული კრიტიკის ყურადღების „ეპიცენტრშია“. მიუხედავად იმისა, რომ დასახელებული ოსტატები ძირითადად ერთ თაობას წარმოადგენენ, თითოეული მათგანი ნათელი შემოქმედებითი ინდივიდუალობაა, საკუთარი ადგილი და ხმა გააჩნია დღევანდელ მხატვრობაში. ამასთან ერთად, თანამედროვე შემოქმედებითი პროცესის ცოცხალ კალეიდოსკოპში შეიძლება შევნიშნოთ და გამოვყოთ გარკვეული ტენდენციები, რომლებიც აერთიანებენ ან ახათესავებენ ამა თუ იმ ოსტატის შემოქმედებას და შესაძლებლობას გვაძლევენ ვილაპარაკოთ ზოგიერთ კანონზომიერებაზე და ძირითად მიმართულებებზე სომხური ხელოვნების განვითარებაში. ასე, მაგალითად, კვლავაც ნაყოფიერია ეროვნული ფერწერული სარიანისეული შტო, ღრმა და თვითმყოფადი შემოქმედებითი ინტერპრეტაცია რომ მიიღო მ. ავეტისიანის ტილოებსა და მონუმენტურ კომპოზიციებში. „სარიანის გაკვეთილებს“ უკვალოდ არ ჩაუვლია არც ისეთი ოსტატებისათვის, როგორიც არიან ვ. გალსტიანი, გ. სირავიანი, კ. ვართანიანი, ს. ხატლამაჯიანი და სხვები, რომელთათვისაც თვითგამოხატვის მთავარი საშუალებაა ფერი, ყღერადი, სავსე, ხშირად დამატებითი ტონების მკვეთრ კონტრასტებზე დამყარებული ფერწერული ფაქტურა. ამგვარი ბაზი, თავისებურად გარდასახული გ. ავეტისიანის შემოქმედებაში, შეინიშნება ვ. გაბაზიანის, ვ. ვართანიანის და სხვა ახალგაზრდა სომეხ მხატვართა ნამუშევრებში, რომლებიც, სცილდებიან რა ნატურაზე კონკრეტულ დაკვირვებას, სუბიექტურ განცდათა სფეროს ურომავდებიან, მეტაფორულად განიხილავენ „შინაგანი გამოცდილების“ შინაარსს.

მეორე ხაზი, რომელიც გ. თაკულოვისა და ა. ბაბეუქ-მელიქიანის ფერწერიდან იღებს სათავეს, ორიგინალურ გაგრძელებას იძენს რ. ელიბეგიანის ნაწარმოებებში. მათში მთავარია არა ხილული სამყაროს, არამედ ემოციური, ზოგჯერ ამორფული სიტუაციის წარმოსახვა, პრინციპშივე გამორიცხულია სიუჟეტურ-თხრობითი მომენტი, მაღლდება სურათის დეკორატიული ეღერადობისა და შერჩეული ფერადოვანი აკორდების საზღვრებში ერთი და იგივე მოტივის უსასრულო ვარიერების შესაძლებლობა.

სრულიად სხვაგვარ, სარიანისეულისაგან პრინციპულად განსხვავებული „ეროვნული სტილის“ ფორმულას გვთავაზობს ა. აკოპიანის ტილოები, რომელშიც წამყვანი ფუნქცია ეკისრება ნახატსა და ტონს. თავის მრავალრიცხოვან ნატურმორტებში, ჩვენს ირგვლივ მყოფ და ჩვენთან გაუცხოებულ „საგანთა სიცოცხლეს“ რომ წარმოსახავს, მხატვარი მიმართავს ალეგორიული ანალოგიის მეთოდს; თვით საგანთა შერჩევასა და განლაგებაში ჩანს ჟვრეტითი დამოკიდებულება საამყაროსადმი, რომელშიც ჯერ კიდევ ასე მძლავრობს სიძულვილი და ძალადობა, „ზმაური და რისხვა“. ა. აკოპიანის უდაბნოსებრი პეიზაჟები და მიტოვებული ინტერიერები გამსჭვალულია შინაგანი მღელვარებით. პორტრეტებში კი, სულიერებით რომ არის სავსე, იგრძნობა მხატვრის შეშფოთება კაცობრიობის ბედის გამო.

ე. ჭოჩარის ფერწერული სისტემის ნიშანდებულ ტენდენციას მიჰყვება და განამტკიცებს რ. ადალიანის შემოქმედება, სადაც პარადოქსულად ერთიანდება კომპოზიციური აზროვნების რაციონალურობა და იმპულსური რომანტიკული პათოსი. არის მათში ერთგვარი ნასესხებიც ექსპრესიონიზმის „პოეტიკიდან“, — პირველყოვლისა ეს არის ვნებათა სიმწვავე, ფორმათა გროტესკულ დაძაბულობას რომ აღწევს, ხელოვნური განათების მიმჩრალი ციმციმი ან ფეთქებადი ამოსხივება.

ერთიან ტიპოლოგიურ მწკრივშია გ. ხანჯიანისა და ი. მურადიანის ნაწარმოებები. წინა პერიოდის საუკეთესო რეალისტური ტრადიციების განმგრძობ ამ მხატვრებს თვალსაჩინო წვლილი შეაქვთ თემატური სურათის გამოცოცხლების პროცესში, სურათისა, რომელიც დღეს სინამდვილის ესთეტიკური ათვისების წამყვან ფორმად წარმოადგენს.

ვინაიდან არ გაჩნდა ისეთი მდიდარი ტრადიციები, როგორც ეროვნულ ფერწერას, და მისი ჩასახვა-განვითარება, არსებითად, საბჭოთა პერიოდს მიეკუთვნება, სომხური ქანდაკება დიდხანს იყო ჩრდილში. უკანასკნელი ორი-სამი ათეული წლის მანძილზე საგრძნობლად ამაღლდა მისი ღირებულება და მნიშვნელობა სომხურ სახვით ხელოვნებაში, რაც აიხსნება როგორც წლების მანძილზე დაგროვილი გამოცდილებით, ისე არქიტექტურულ-გეგმარებითი აქტიურობის ფართოდ გაწლილი დღევანდელ ეტაპზე, ერევანსა და რესპუბლიკის სხვა ქალაქებში თანამედროვე საბაღო-საპარკო ანსამბლების, ახალი მოედნებისა და სკვერების მოწყობით, შესატყვის პლასტიკურ „აქცენტებს“ რომ ითხოვს. 1980-იანი წლების მხოლოდ პირველ ნახევარში მარტო ერევანში აღიმართა ა. არუთინიანის მიერ შესრულებული მუშის ძეგლი, ა. შირაზის — მიასნიკიანის, ლ. ტოკმაჯიანის — სარიანის, ნ. ნიკოგოსიანის—ჩარენცის ძეგლები.

სომხური დაზგური ქანდაკების წამყვან ტენდენციათა შორის უნდა მივუთითოთ ნატურალიზმისა და ადამიანის გამოსახვისას რეპრეზანტულობისაგან თავის არიდება, პიროვნების სულიერი ბიოგრაფიისადმი ჩაღრმავებული ინტერესი, შეინიშნება ემოციურად ტევადი და ლაღი პლასტიკური ფორმულებისადმი ლტოლვა, სახის სიმბოლური ან მეტაფორული გააზრება. ბოლო წლების სამხატვრო გამოფენებზე ხშირად ვხვდებით ლ. ტოკმაჯიანისა და ა. შირაზის ნამუშევრებს. მშვიდი დიალოგისათვის განგაწყობთ ლ. ტოკმაჯიანის ლირიკულ-ელეგიური ინტონაციის შემცველი ნამუშევრები. თავის მონუმენტურ ნაწარმოებებშიც კი მოქანდაკე ინარჩუნებს კამერულობის ნოტას, ტონის ინტიმურ ყღერას. დიდი ოსტატობითა და ტაქტით იყენებს იგი სათქმელის დაუსრულებლობის ხერხს, ე. წ. „ნონ-ფინიტის“ პრინციპს, რაც მის ნამუშევრებს მოულოდნელ პლასტიკურ რაკურსს ანიჭებს, მხატვრული მეტყველების იმგვარ ღირსებას, რომელიც თითქმის მუსიკალურ ასოციაციებს თხოულობს. ა. შირაზი უფრო ექსპრესიულია, წონადი. ლ. ტოკმაჯიანისაგან განსხვავებით, რომელიც მარმარილოს ანიჭებს უპირატესობას, მას ბაზალტი, ბრინჯაოს, გრანიტის მკვრივი ფაქტურა უყვარს, აზროვნებს მძიმე პლასტიკური მასებით, რომლის გარეგნული საფარველის მიღმა იგრძნობა უხარჯველი შინაგანი ენერგია. ამ სახელებთან ერთად გვსურს მოვიხსენიოთ ახალგაზრდა სომეხ მოქანდაკეთა ჯგუფიც: გ. ბაღდასარიანი, ს. კაზარიანი, ნ. კარგანიანი, გ. ბაღუმიანი, ა. ჯანჯუგაზიანი და სხვები, რომლებიც გაბედულ ძიებებსა და ექსპერიმენტებს აწარმოებენ ფორმის სფეროში, ამავე დროს ფულისსურვით ეკიდებიან თავიანთი ნაწარმოებების იდეურ-სახეობრივ შინაარსსაც. მიმართავენ რა სინამდვილის ნაირგვარ ასპექტს, ყურადღების ცენტრში აქცევენ თანამედროვის სახეს.

სადღეისოდ სომხური სახვითი ხელოვნების „აქილევსის ქუსლად“ გრაფიკა ითვლება: ჩანს, მიზეზი ამისა არის ის ფაქტი, 1950-იანი წლების მიწურ ერევნის სამხატვრო-თეატრ ინსტიტუტში გაუქმდა გრ ფაკულტეტი, გრაფიკაში ძი დად უფროსი და საშუალო ბის მხატვრები მუშაობენ, გაზრდილა ნაკლებადაა და რესებული ხელოვნების ამ ობით. განსაკუთრებით არა ველი ვითარებაა წიგნის გ კაში. რესპუბლიკის პოლიგ ული ბაზის დაბალი დონე, ფესიონალ პოლიგრაფისტთ მარისობა — ეს მხოლოდ მხარეა პრობლემისა. სამწუ უფრო სხვაა: ჩვენი მხატვ არა მხოლოდ შემეცნებაში, მედ შემოქმედებით პრაქტ წიგნის გაფორმება შემოწ ლია მხოლოდ ტექსტის დასა ებით. არ ჩანს წიგნის, როგ მთლიანი მხატვრული ორგან იმგვარი გაგება და გაფორმ დმი იმგვარი მიდგომა, ვთქვ ფავორსკის ან გამოჩენილი ხი გრაფიკოსის ა. კოჯოიანი ლოვნებაში რომ ვლინდება დარებით მეტი წარმატებაა პოვებული დაზგურ გრაფ სადაც არცთუ იშვიათად ი ჩანაფიქრისა და ტექნიკური რულების მხრივ საინტერეს წარმოებები. წინამდებარე ზეთო წერილი არ ისახავს ნად თანამედროვე სომხური ფიკის ყველა ოსტატის შ დების გაშუქებას. მოკლედ შევეხოთ რესპუბლიკის სახ მხატვრის რუდოლფ ხაჩატ და ახალგაზრდა გრაფიკოს ამბარცუმიანის ხელოვნებას. ხაჩატრიანის ფანქრით ნახ ხაზის სიწმინდითა და სინა გამოირჩევა. ქაღალდის თ თუ ტონირებულ მინდორზე დაჯერებული ხელით ქმნის ტვრულ სახეებს. რ. ხაჩატ ღრმად თანამედროვე მ რია, რომელმაც „ძველი ოს ბის“ ცეთილმყოფელი გ განიცადა, ერთმანეთს შე ძიება და ტრადიცია. ს. ა უმნიანის ნამუშევრები გამ ვა მკვეთრი, რამდენადმე კ ვანი ნახატით, შუქ-ჩრ რული თამაშით და თავისუ ტონალური „ქვეტექსტებით ტვრის ოფორტებში თვი ლებავის უნაზესი მონასმებ ლია ან მსუყე შტრიხებში დის. რიგ პორტრეტებსა და ფიკულ სერიებს საფუძვლ ევს ალეგორიული გრო მეთოდი.

ძნელია ჩვენს თვალწინ ნარე მხატვრული პროც წინასწარი განსჯარეტა, არ ცდილობთ სომხური ხელ ის შემდგომი ევოლუციის ანიზმის“ ამოცნობას, გვჯერა, რომ იგი კვლავაც ვნულ მხატვრულ ტრად დაეყრდნობა საბჭოთა მრ როვნული ხელოვნების ს პრაქტიკის გაამდიდრებთ და ვალლაწინებით.

არა ალასანი

ხელოვნებათმცო

ნათელი, თვითმყოფადი ხელოვნება

...საბჭოთა ხალხების ურღვევ...ურ ოჯახში არნახულად გაიფუ...ნქნა საბჭოთა აზერბაიჯანის ეკო...ნომიკა და კულტურა.

...აზერბაიჯანი — უძველესი და ...თითმყოფადი კულტურის ქვეყანა. ათასწლეულების მანძილზე ...ამ მიწაზე ვითარდებოდა მხატვრ...ული ხელოსნობის მრავალი სახეობა ...ა პროფესიული ხელოვნება, რო...ელიც აღბეჭდილი იყო სიბრძნით, ...ფიდარი ფანტაზიითა და ნიჭიერ...ი მხატვართა თაობების მაღალი პრო...ფესიონალიზმით. კობინტანის ...ელვებზე გაკეთებული უძველესი ...ნასატებიდან თანამედროვე მონ...უმენტურ ქანდაკებამდე, შუასაუ...კუნეების მინიატურებიდან დაზ...გული ფერწერამდე, უნიკალური ხე...ნაწერების გასაოცარი კალეგრა...ფიული წნულებიდან ესტამპამდე — ...ეთა აზერბაიჯანული მხატვრუ...ი კულტურის უშკნობი ფურცე...ი.

...ნარსულში აზერბაიჯანულ ხელ...ნებას ჰქონდა დიდი აღმავლობ...ა, თავისებური რენესანსის პერი...ოდები, მაგრამ მისი ჭეშმარიტი ...ორძინება და გაფურჩქვნა საბ...ჭოთა პერიოდს მიეკუთვნება, რო...ელიც შეიქმნა შესანიშნავი წინამძღვ...ები ხალხური ტალანტების ყოვ...ელმხრივი გამოვლინისათვის. ამ...ად აზერბაიჯანის სსრ მხატვარ...ი კავშირის შემოქმედებითი კო...ლექტივი აერთიანებს ფუნჯისა და ...ფრჯელის ასობით ნიჭიერ ოს...ტატს, რომლებიც წარმატებით მუ...შაობენ დაზგურ და მონუმენტურ ...ფერწერაში, ქანდაკებაში, სცენოგ...რაფიაში, წიგნისა და სატირულ ...ეკაფიაში, პლაკატში, დეკორა...ციულ-გამოყენებით ხელოვნება...ში, დიზაინში, სახვითი ხელოვნე...ბისა და არქიტექტურის სინთეზის ...ფეროში.

...აზერბაიჯანის თანამედროვე სახ...ვითი ხელოვნება გამოირჩევა ფო...ტოთა სიახლითა და სიმდიდრით, ...ემატური, ჟანრული, სტილისტუ...რი დიაპაზონის სიფართოვით.

...მხატვართა მრავალწლიანი ნა...ყოფიერი შემოქმედებითი მოღვა...წეობის შედეგად შექმნილია მრა...ვალი შთამბეჭდავი, თვითმყოფა...დი ნაწარმოები ფერწერაში, ქან...დაკებაში, გრაფიკაში, რაც ასე ...ფდიდრებს ეროვნულ კულტურას ...ერმა ემოციურ ზემოქმედებას ...ფენს ადამიანთა სულიერ სამყა...როზე. აზერბაიჯანის ხელოვნებამ ...ეარება დაიმსახურა რესპუბლი...კურ ფარგლებს გარეთაც, ფართო ...ზონანსი აქვს საკავშირო არეა...ზე, იგი გამოირჩევა მკაფიოდ ...ონტატული ეროვნული თავისებ...ურებით და ინტერნაციონალური ...ოსისთ. ძმობა და მეგობრობა ...ფდროდ აკავშირებს აზერბაიჯან...ის მხატვრებს მოძმე რესპუბლიკ...ის ხელოვნების ოსტატებთან.

...ეკავკასიის ხალხთა ხელოვნების ...ინტერნაციონალური კავშირი, შო...ფელ წარსულში რომ იღებს სა...ფუძველს, ნაყოფიერად ვითარდება ...სოციალიზმის ეპოქაში. საბჭოთა ...ელოვნების განვითარების დღევან...ელ ეტაპზე „ხალხთა ძმობა, კულტუ...რთა ძმობა“. წლიდან წლამდე ფა...ფოვდება ამიერკავკასიის რესპუ...ბლიკების მხატვართა ტრადიციებ...ზე შემოქმედებითი კონტაქტები, ...ერთ-ერთი ნათელი გამოხატ...ულება ამ ეამინდელი ერთობლივი ...ოფენა — „საქართველოს, სომ...ეთის და აზერბაიჯანის სახვითი ...ელოვნების ბიენალე“.

...საბჭოთა აზერბაიჯანის მხატვრ...ები ამ გამოფენაზე ასახავს შემო...ქმედებითი პროცესის ძირითად ტენ...დენციებს განვითარებული სოციალ...ისტური შემოქმედების დღევანდელ ეტაპზე. აზ...ერბაიჯანული ხელოვნება მჭიდ...როდ დაკავშირებული თანამედ...როეობასთან, საბჭოთა ადამიანე...ბის დიდ აღმშენებლობით მოღვა...წეობასთან. ბევრი ნაწარმოებები ...ეფენ ჩვენი თანამედროვენი არ...ტისტები — მენავთობეები და მშენებ...ლები, ბებამბეები და მევენახეები, ...ინდუსტრიულ საწარმოთა მოწინა...ვენი და კოლმეურნეები...

...აზერბაიჯანული სახვითი ხელო...ნების ნიშანდობლივ თავისებუ...ლებად უნდა მივიჩნიოთ ტრადიცი...ული და ნოვატორობის ორგანუ...ლი შერწყმა, ფერწერულ-პლასტი...კული ფორმების მრავალფეროვნე...ბა, ინდივიდუალურ ხელწერათა ...ფდრე.

...ხატვართა საუკეთესო ქანდაკ...ებნი აისახა წარსულის დრამა...ული და რომანტიკული ფურცე...ლები, დიდი სამამულო ომის მძი...ფე ბოლოდები, თანამედროვეობის ...ბრძოლა „ხალხთა ძმობა“ სურათები, შშობლიური ...ბუნების ზეიური ბუნების სილამაზე, შრომისა და შენების სიდიადე, საბჭოთა ხალხების ურღვევი მეგობრობა და მშვიდობისათვის ბრძოლა.

ეს ამაღელვებელი, შთამაგონებელი თემები საფუძვლად უდევს გამოჩენილი აზერბაიჯანელი მხატვრების ნაწარმოებებს. ამ ოსტატთა სახელები კარგადაა ცნობილი: ტაირ სალახოვი, მიქაილ აბდულაევი, იუსიფ ჰუსეინოვი, ტოგრულ ნარიმანბეკოვი, ხადირ აბდურახმანოვი, ბეიუკაგ მირზაზადე, ელბეკ რზაკულიევი, ვიდადი ნარიმანბეკოვი, ბაბა ალიევი, ტაგი ტაგიევი, რასიმ ბაბაევი, ისაფ ჯაფაროვი, ალი ვერდიევი და სხვ.

სამხატვრო გამოფენებზე სხვადასხვა თაობის მხატვართა მონაწილეობა — დაწყებული 30-იან წლებში შემოქმედებით ასპარეზზე გამოსული, აბდულბელი „ვეტერანებიდან“ 70-80-იანი წლების თაობით დამთავრებული—ერთიან წარმოდგენას გვაძლევს ძიებათა ხასიათსა და ეროვნული სკოლის პოტენციურ შესაძლებლობებზე. აქედანაა ხელწერისა და მანერათა მრავალგვარობა, მხატვართა ერთი ნაწილის სწრაფვა სიუჟეტურ-თემატური სურათებისადმი, მეორე ნაწილისა — ფორმის ფერწერულ-პლასტიკური გახზოგადებისადმი, მესამესი—დეკორატიული და ლაკონური სახეობრივი გადაწყვეტისადმი.

აზერბაიჯანულ ფერწერას ყოველთვის გამოარჩევდა მკაფიო სოციალური ყღერადობა და ამატომაც მის განვითარებაში თემატიკურ სურათებს ავტორის მიერ ცხოვრებისეული მასალის ფილოსოფიურ გააზრებაზე, ნაყოფიერ ძიებებზე დაზგურ ქანდაკებაში, რიგი აზერბაიჯანელი. მოქანდაკეებისა წარმატებით მუშაობს მონუმენტურ ქანდაკებაში და დაზგური ქანდაკება მათი შემოქმედებითი ლაბორატორიაა. რესპუბლიკაში 80-იან წლებში აღმართული რიგი ძეგლების ავტორი მ. მირკასიმოვი ანიმალისტურ ჟანრშიც მუშაობს. მონუმენტებზე ერთობლივად მოუშავე მოქანდაკეების ტ. და ე. ზეინალოვების ინდივიდუალური ხელწერა სანტერესოდ იხსნება დაზგურ შემოქმედებაშიც. პლასტიკურად დახვეწილია ტ. ზეინალოვის „იგიეული“. მისი ნამუშევრები გამოირჩევა ხოლმე გადაწყვეტის ორიგინალობით, ქანდაკების ზედაპირის გულდასმით დამუშავებით, ფაქტურისა და ფერისადმი ყურადღების გამახვილებით. იგი ხშირად ატარებს ექსპერიმენტს ხელოვნურ მასალაში და დეკორატიულობის ფაქტზ შეგრძნებას ამეღვიძებს. პლასტიკური გამახვილებისადმი, ფორმის სიახლისადმი სწრაფვა ნიშანდობლივია ე. ზეინალოვისთვის. მისი „სახლი“ ეროვნული არქიტექტურული მოტივის ინტერპრეტაციაა, რამაც ბოლო წლების მცირე პლასტიკაში შესამჩნევი გავრცელება ჰპოვა.

თბილისის ბიენალეზე წარმოდგენილი ყოველი ნამუშევარი ავტორის თვითმყოფობაზე ლაპარაკობს. ხ. ახმედოვის „ოჯახი“ კამერული ხასიათის, თბილი, გულწრფელი გრძნობით გამსჭვალული ნაწარმოებია. მოქანდაკე ხშირად მიმართავს ტრადიციულ თემებს და საინტერესო, არასტანდარტულ ქმნილებებს გვთავაზობს. გვიზიდავს მოდელების დაყენების ბუნებრიობა, სისადავე. პატარა, ნატიფად დამუშავებულ კომპოზიციებში ნ. დადაშევი რთულ პროფესიულ ამოცანებს ისახავს, ცდილობს მიაღწიოს პლასტიკის მთლიანობას, მკაფიობასა და სიცხადეს.

ა. ასკაროვის ორფგურიანი კომპოზიცია „მეგობრები“ უშიალო კავშირს ავლენს რუსულ რეალისტურ ტრადიციასთან, კერძოდ, ლენინგრადის სკოლასთან. სხვა სტილისტური ტენდენციის მაჩვენებელია ფ. ბაკიხანოვის „მოლოდინი“, — ორიგინალურად გაანზრებული ქალის ფიგურა, ერთმანეთში ლაღად გარდამავალი პლასტიკური მოცულობებით და გლუვად მოდელირებული ზედაპირით.

საკუთარი ხელწერის გამოკვეთის მისწრაფება ვლინდება მ. ელდაროვის ქანდაკებაში „აღმოსავლური ტიპი“. სტილის მისეული ძიება სულ უფრო მკაფიოდ გამოხატულ ხასიათს ატარებს. ნამუშევარს გამოარჩევს არქიტექტონიკის სიმკაცრე, თავშეკავება პლასტიკური მასების დამუშავებაში და ემოციური მეტყველების ხაზგასმა მუსიკოსთა სახეებში.

კეთილი იუმორითაა აღბეჭდილი (ა. ალიევის „აზერბაიჯანული ჩაი“, შ. შარიფოვის „სოფლის დურგალი“), ზოგჯერ გროტესკითაც (ა. რაგიმოვის „სოფლის მოტივი“) ჟანრული კომპოზიციები, რომლებმაც ფართო გავრცელება ჰპოვა აზერბაიჯანულ მხატვრობაში 80-იან წლებში. თუ ახალგაზრდა ნიჭიერი მოქანდაკეები ა. რაგიმოვი და ა. ალიევი ძირითადად დაზგურ ქანდაკებაში მუშაობენ, შ. შარიფოვი მრავალი ძეგლის ავტორია. აღსანიშნავია მისი მონუმენტური და დაზგური შემოქმედების პრონიცითა სიახლოვე, გაბედულება მხატვრული ხერხების შერჩევაში, გამომსახველობის გასაძლიერებლად აშკარა დეფორმაციის გამოყენება — ყოველივე ეს მისი ხელწერის ნიშანია.

უკანასკნელი წლების აზერბაიჯანული დაზგური პლასტიკა დეკორატიულობისაკენ ილტვის, მაგრამ ცალკეულ მხატვართა ხელოვნებაში იგი სტერეოტიპად კი არ იქცა, არამედ თითოეულის საკუთარი, ინდივიდუალური მანერის ფარგლებში დარჩა.

საქართველოს, სომხეთისა და აზერბაიჯანის მხატვართა ბიენალე თბილისში ამიერკავკასიის მოძმე რესპუბლიკების მხატვართა ტრადიციული მეგობრობის კიდევ ერთი მკაფიო დადასტურებაა.

ნ. გაგიგოვი, ს. ბადალოვა, ლ. ელდაროვა.

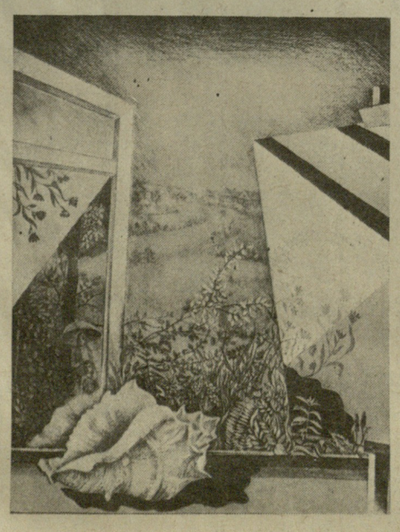

● ლ. ფეიზულაევი — „ნარზე“.
● ა. მეხტიევი — „ბროლის კრეფა“.
● შ. შარიფოვი — „ოსტატი მამადი“.
● მ. რახმანზადე — „ჩემი დები“.
● ლ. სიდოროვა — „მოგონება“.
● ბ. ზეინალოვი — „აიგიული“.

დიმიტრი შევარდნაძე — ქართული ხელოვნების მოამაგე

ამას წინათ ფართოდ აღინიშნა დიმიტრი შევარდნაძის დაბადების 100 წლისთავი. საოპერო თეატრში გაიმართა საზეიმო სხდომა. ხელოვნების მუზეუმში მოწყო მისი პირველი პერსონალური გამოფენა. ბევრი რამ ითქვა და დაიწერა ამ ჭეშმარიტად ამაგდარი მამულიშვილის შესახებ. საბოლოოდ გაირკვა საზოგადოებისათვის მისი კუთვნილი ადგილი ერის უთვალსაჩინოეს მოღვაწეთა შორის. თვალნათლივ გამოჩნდა მისი განსაკუთრებული როლი თანამედროვე ქართული ხელოვნებისა და კულტურის ისტორიაში.

პიროვნების შესაძლებლობებს დრო, ეპოქა უხსნის ასპარეზს. დიმიტრი შევარდნაძეს საქმიანობის დაწყება მოუხდა ჩვენი საუკუნის ათიან წლებში, სოციალური და რევოლუციური ქარტეხილების ხანაში. მიუხედავ სამხატვრო აკადემიის დამთავრების შემდეგ საშობლოში დაბრუნებულ, პატრიოტული სულისკვეთებით გამსჭვალულ ახალგაზრდას იმთავითვე ყველაფერი განსაზღვრული და გამიზნული ჰქონდა. იცოდა, რა უნდა ეკეთებინა მაშინაც და შემდეგაც — მთელი ცხოვრების მანძილზე, რა უნდა ერგო საკუთარი ქვეყნისა და ხალხისთვის.

1916 წელს მან დააარსა ქართველ ხელოვანთა საზოგადოება, რომელიც წლების მანძილზე უალრესად სასარგებლო საქმიანობას ეწეოდა. ქართველთა შორის ხელოვნების სხვადასხვა დარგების გავრცელება, სამხატვრო სკოლების გახსნა, ქართველ მხატვართა ნაწარმოებების გამოფენები, მათთვის მატერიალური დახმარება, სახვითი ხელოვნების მუზეუმის დაარსება, ქართული კულტურის ძეგლების მოძიება, შეკრება, დაცვა, მეცნიერული შესწავლა იყო ის ძირითადი ამოცანები, რომელთაც საზოგადოებამ მოკიდა ხელი და რომლებიც დიმიტრი შევარდნაძეს ერთ შთოლიან პრობლემად ესახებოდა.

მას შემდეგ, თითქმის მეოთხედი საუკუნის მანძილზე, დიმიტრი შევარდნაძე იყო მთავარი ან აქტიური მონაწილე ჩვენს კულტურულ ცხოვრებაში მომხდარი ყველა მნიშვნელოვანი მოვლენისა. მან ირგვლივ შემოიკრიბა ახალგაზრდა შემოქმედთა მთელი პლეადა (დავით კაკაბაძე, ლადო გუდიაშვილი, შალვა ქიქოძე, ქეთევან მაღალაშვილი, ელენე ახვლედიანი), რომლებიც იმთავითვე გამოირჩნენ მომზადებაში. ამზადებდა მეორე ასეთსავე, მაგრამ უფრო დიდ და უფრო მრავალსაქმიან გამოფენას საზღვარგარეთ გასატანად. მაგრამ მისი მოწყობა ვეღარ მოხერხდა.

დიმიტრი შევარდნაძე მთელი სიცოცხლის მანძილზე აგროვებდა ხელოვნების ნიმუშებს, აგროვებდა ფანატიკური გატაცებით და უამრავი დაბრკოლების გადალახვით, აგროვებდა მუზეუმისათვის, რომლის შექმნა და სათანადოდ გამართვა მისი ცხოვრების უმთავრეს მიზანს წარმოადგენდა. მის თითოეულ ნაბიჯს, ყველაფერს, რასაც იგი აკეთებდა, მომავალი მუზეუმისათვის ღირსეული ექსპონატების მოძიების სურვილიც სდევდა თან. 1920 წლის 1 თებერვალს მისი თავაკაცობით დაარსდა საქართველოს ეროვნული გალერეა — პირველი სამხატვრო მუზეუმი ჩვენში, რომლისთვისაც საჭირო მასალები მას ადრევე ჰქონდა შეგროვილი.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ მას ერთხანს მუზეუმების მთავარი გამგის თანამდებობა ეჭირა და მაზრიუმაღლესი რანგის ხელისუფალთაც, თუკი ამას საქმე მოითხოვდა. დასახული მიზნის განხორციელებისათვის საჭირო წვრილმანსაც არ აკლებდა გულმოდგინებას. ყოველივე ამის გამო დიმიტრი შევარდნაძის ყველა წამოწყებამ ფართო, ზეგარდმო ნიჭიერებით სახელი და დიდება მოუხვეჭა მთელს ქართულ ხელოვნებას. იგი ზრუნვას და ყურადღებას არ აკლებდა თანამდგომთ. ყოველივე ეროვნულის წვდომისა და შეგრძნების უეცლებლობას უნერგავდა ყველას, ვისაც ამის მცირეოდენი უნარი მაინც ჰქონდა მომადლებული. ადამიანთა ერთი სულისკვეთებით დამუხტვა თავადაც დიდი ნიჭია კაცისა, მაგრამ ასეთ ერთიანობაში ზშირად პიროვნების კვალის გამოწვლილვა ძნელდება ხოლმე, მით უფრო ისეთი თავმდაბალი პიროვნებისა, როგორიც დიმიტრი შევარდნაძე იყო. უმთავრესი მაინც სავსებით ნათელია, კერძოდ ის, რაც მან პროგრამად დაუსახა ხელოვანთა საზოგადოებას და რაც არსებითად სხვა არაფერი იყო, თუ არა მისი სამომავლო გზა.

მოამაგე

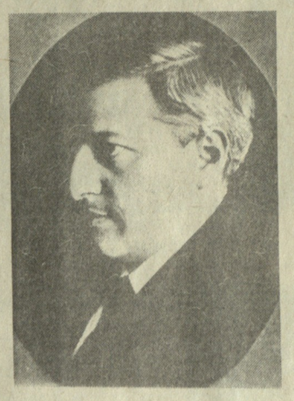

დიმიტრი შევარდნაძისათვის თითქოს ადამიანურ შესაძლებლობათა ზღვარი არ არსებობდა. თანაბარი გულისყურით ეკიდებოდა ყველა სასიკეთო საქმეს. მისი არქივის გადარჩენილი მცირე ნაწილის ზედაპირული გაცნობაც საკმარისია იმისათვის, რომ ირწმუნო, რამდენი საფიქრალი და საზრუნავი ჰქონდა, რამდენი რამ აღელვებდა, როგორი მიზანსწრაფული, შემტევი, ორგანიზებული იყო დაწყებული საქმის კეთებისას. თხოვნა და მოთხოვნა დელიკატურად, მაგრამ მკაცრად, დამაჯერებლად, სათანადო საბუთიანობით იცოდა. არ ეპუებოდა არავის, ნებისა, როგორიც დიმიტრი შევარდნაძე იყო. უმთავრესი მაინც სავსებით ნათელია, კერძოდ ის, რაც მან პროგრამად დაუსახა ხელოვანთა საზოგადოებას და რაც არსებითად სხვა არაფერი იყო, თუ არა მისი სამომავლო გზა.

დიმიტრი შევარდნაძე განსაკუთრებულ მზრუნველობას იჩენდა ქართული კულტურის ძეგლების მიმართ. იგი იყო ორგანიზატორი და მეთაური რამდენიმე ექსპედიციისა, რომელთა მიზანს ძეგლების კვლევა, შეგროვება, ასლების გადმოღება წარმოადგენდა. მათ შორის აღსანიშნავია 1917 წლის ცნობილი ექსპედიცია ტაო-კლარჯეთში, რომელსაც ექვთიმე თაყაიშვილი და დიმიტრი შევარდნაძე ხელმძღვანელობდნენ. ამ ექსპედიციამ ... ლამაც სრულიად უნიკალური მასალები შეაგროვა. ამ სფეროში მთავარ პრობლემად დიმიტრი შევარდნაძეს, რაღა თქმა უნდა, ძეგლთა დაცვა და რესტავრაცია მიაჩნდა. ოცდაათიან წლებში მისი ინიციატივით ეს საქმეც დაიძრა — შეიქმნა მისთვის მატერიალური ბაზა და იგი მყარ მეცნიერულ ნიადაგზე დაეფუძვნა.

დიმიტრი შევარდნაძის სახელთან არის დაკავშირებული ხელოვნების ნაწარმოებთა, განსაკუთრებით ქართველ მხატვართა ნამუშევრების მრავალი საინტერესო გამოფენა. მათგან თითოეული უმნიშვნელოვანეს მოვლენას წარმოადგენდა ფართო საზოგადოებისათვის, უპირველესად კი მხატვრებისათვის, რომელთა რიცხვის სწრაფი ზრდა და მათი ყოველი შემოქმედებითი წარმატება დიმიტრი შევარდნაძეს ეროვნული კულტურის მიღწევად მიაჩნდა. ნიკო ფიროსმანის პირველი გამოფენაც (ერთდღიანი) მისი ინიციატივით მოეწყო. შემდეგ კი მახვილსაბჭოთა კავშირის მრავალი ქალაქის მაყურებელს გააცნო ჩვენი სასიქადულო მხატვარი. 1930 წელს მან მონაწილეობა მიიღო გერმანიაში გამართული ძველი ქართული ხელოვნების გამოფენის ორგანიზებაში, რომელსაც საზოგადოებრივი რეზონანსი ჰქონდა და უამრავი ქომაგი ჰყავდა.

დიმიტრი შევარდნაძე ორმოცდათერთმეტი წლისა წავიდა ამ ქვეყნიდან. მრავალი სიკეთის შემომმქედს კვლავაც მრავლად ჰქონდა სამომავლო გეგმები და არც ენერგია აკლდა მათს განსახორციელებლად, მაგრამ წავიდა ისე, რომ ყმაწვილკაცობიდან საქვეყნო საქმეს გადაგებულს იმის ბედნიერებაც არ რგებია, რომ ამ საქმის ზვარაკად ეგრძნო თავი. მისი ამაგის წარმოჩენა შთამომავლობას დაედო ვალად და უკანასკნელი ორი ათეული წლის მამძილზე გამოვლინდა მხოლოდ.

გამოსავლენი გახდა დიმიტრი შევარდნაძის, როგორც მხატვრის სახეც, რადგანაც მას თავისი ნამუშევრები არასოდეს გამოუფენია. პირველად 70-იან წლებში გამოჩნდა ხელოვნების მუზეუმის ექსპოზიციაში მისი რამდენიმე ნაწარმოები. ამკამად კი მის მიერ დაარსებულ მუზეუმში გაწელილ ვრცელ პერსონალურ გამოფენაზე სრულად გამოჩნდა ნიჭიერი მხატვარი, აკადემიური მიმართულების მაღალი რანგის პროფესიონალი, რომლის შემოქმედება დიდად ამშვენებს მთელს ქართულ ხელოვნებას.

თამაზ სანიკიძე,
საქართველოს სსრ ხელოვნების სახ. მუზეუმის დირექტორი.

ახალი ძეგლები

„ვეფხვი და მოყმე“ — მოქანდაკე ე. ამაშუკელი.

„იეთიმ გურჯი“ — მოქანდაკე ჯ. მიქატაძე.

ეროვნული ტრადიციები

„ჩვენი სოფელი ოდითგანვე განთქმული იყო ხალხური მეთუნეობით. ეს ხელობა მამა-პაპადან შვილზე გადადიოდა — ჩვენი ნაკეთობა ქართველი ერის ერთ-ერთი ძველი დარგია, რომელიც ყოველთვის იმსახურებდა მოწონებას თავისი სუფთა ხალხური ხასიათით. ჩვენზე გადაღებულია ფილმი, გამოსულია წიგნები, ჩვენ ნაკეთობას, რომელსაც საკავშირო და მსოფლიო გამოფენებზეც მიუღია მონაწილეობა, მოპოვებული აქვს პრიზები და დიპლომები“.

ასე იწყებოდა წერილი, რომლითაც შროშელმა მეჭურჭლეებმა მოგვმართეს ჩვენ, საქართველოს მხატვართა კავშირის დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნების სექციას, და სადაც, აგვიწერდნენ რა შექმნილ მძიმე ვითარებას, შველასა და მხარდაჭერას გვთხოვდნენ. მხატვართა კავშირის სამდივნოს თითოეულ წევრს რაღაც განსაკუთრებული გრძნობა დაეუფლა, შროშელმა მეთუნეებმა დახმარებისათვის რომ მხატვრებს, თავის სულიერ ძმებს და არა შესაფერის უწყებებს მიმართეს. საკითხის ადგილზე შესასწავლად გაეგზავნა მხატვრების ჯგუფი (გ. გაბაშვილი, ო. ვეფხვაძე, ნ. კიკნაძე, გ. ბერსენაძე, რ. შეროზია).

აქ ჩვეული სურათი დაგვხვდა. სოფლის ბოლოს, გზის პირზე ჩამწკრივებული იყო შროშული ჭურჭელი, მაგრამ ამჯერად როგორღაც უხალისოდ და უპატრონოდ ჯამოიყურებოდა, ახლოს არავინ ჩანდა. ცოტა სიღრმეში იდგა კოოპვაჭრობის ახალი, სტანდარტული კიოსკი მაღაზია, თაროებზე ჩამოწყობილ ჭურჭელს ცარცით მსხვილად და დაუდეგრად ზედვე ეწერა ფასი. ჯამყიდველი არ ჩანდა. თითქოს არც იყო საჭირო, აიღე ნაწარმი, გადაიხადე საფასური და გაუდექ გზას. გონებაში უნებურად გაცოცხლდა წლევანდელი ზაფხულის სურათი: სწორედ აქ, მწვანე მთებში ჯაკავლულ გზატკეცილზე მიჰქრის მეოცე საუკუნის ურბანისტულ გარემოში აღზრდილი ადამიანი. უცებ გამოანათებს გზის პირს ჩაყოლებული თიხნარის ტალღა. იქვე კი ამ ნახელავის ავტორები — შროშელი მეთუნეებია, ერთმანეთს ეგებება მოხდენილი ჭურჭლის ახალი მფლობელის ქმაყოფილი ღიმილი და ამაყი გაღიმება მისი შემოქმედისა. ნამდვილი სახალხო დღესასწაულია! მიდიხარ და თითქოს არა მარტო ნაკეთობა, არამედ ამ ოსტატის, ამ ხალხის, ამ მიწის სიკეთე და სულის ნაპერწკალიც მიგაქვს თან. და უცებ სულს ჯიფორიაქებს ამჟამინდელი მდგომარეობა, ვინ აღმართა ხელი უხსოვარი დროიდან ფესვგადგმული დიდებული ხელოვნების წინააღმდეგ?! პასუხისათვის მივაშურეთ. ზესტაფონს.

რაიონის ხელმძღვანელობასთან შეხვედრამ დაგვაფიქრა არა მარტო შროშელ კერამიკოსთა, არამედ საერთოდ ხალხურ შემოქმედთა ბედზე. რესპუბლიკის სხვა რაიონებშიც, ისევე, როგორ აქ, ამ საქმეს არასპეციალისტები გაგებენ, ამიტომ ხშირად წინა პლანზე, მათი თქმით, სხვა, უფრო მნიშვნელოვანი საკითხებია წამოწეული. არადა ხალხური ხელოვნების დაცვა სწორედ სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საქმეა, რის შესახებაც არსებობს სპეციალური, საკავშირო მნიშვნელობის რიგი დადგენილებები.

შროშელი მეთუნეები

დღეს, ურბანიზაციის, მეცნიერული პროგრესის, მანქანების ეპოქაში სოფელ შროშაში სასწაულად შემორჩენილი მეთუნეების უბანი, სადაც თიხის გუნდას ერთნაირი სიყვარულით ელოლიავება მოხუცის დაღარული თუ ყრმის გამოუცდელი ხელი, სადაც თავისი შემოქმედების ახალ ყლორტებს უზრდიან საუკუნეების სიღრმეში ფესვგადგმულ ხალხურ ხელოვნების ბერძუნას, ქმნიან ყველასგან განსხვავებულ, საკუთარ კერამიკას, ზესტაფონელ მესვეურებს იგი ნამდვილ ნაკრძალად უნდა გამოეცხადებინათ.

ჩვენ ხელცარიელნი არ მივსულვართ ზესტაფონის რაიონის ხელმძღვანელობასთან, შევთავაზეთ რიგი ღონისძიებანი, რომელიც ხელს შეუწყობს ხალხური ხელოვნების შენარჩუნება-განვითარების საქმეს, ახალგაზრდობის დაინტერესებას ამ საქმით. პირველ რიგში გეგმაში ფიგურებს ზესტაფონში 1986 წელს მხატვართა კავშირის გაფართოებული გასვლითი პლენუმის ჩატარება დევიზით „ხალხური ხელოვნება დღეს“. პლენუმის მუშაობაში მონაწილეობას მიიღებენ მუზეუმები, არქეოლოგიის ინსტიტუტი, ძეგლთა დაცვის კომიტეტი, ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტი, სამხატვრო აკადემია და ადგილობრივი ძალებიც. მეორე წინადადება ნაწარმის რეალიზაციის უკეთ წარმართვას ეხებოდა, რისთვისაც თითოეული ჯვარისთვის ცალკე სარეალიზაციო ფარდული უნდა მოეწყოს, საღი, ხალისიანი შეჯიბრი გაჩაღდება ოდითგანვე ცნობილ, ჯილდოებით, სიგელებით და მედლებით დამშვენებულ გვარებს შორის. ყოველი ოსტატი კიდევ უფრო გულიანად მოეკიდება თავის შემოქმედებას, ულაზათო ნამუშევრით არ შერყვნის მას. მოიგებს ამით ყველა — ოსტატიც და ჩვენი ხელოვნებაც.

სადღეისოდ ყველაფერი, ძირითადად, მოგვარდა, შროშაში ფულდამშვიდებით კვლავ აკეთებს თავის საყვარელ საქმეს 81 ხალხური ოსტატი, თითოეულს უფლებას იცავს საქართველოს მხატვართა კავშირის მიერ გაცემული საბუთი, რომელიც ხალხური ხელოვნების ხელყოფას გამორიცხავს.

საქართველოს მხატვართა კავშირი მადლიერია იმ ნდობის, რომელიც მას შროშელმა მეთუნეებმა გამოუცხადეს და ყოველთვის მზად არის იზრუნოს ხალხური ხელოვნების სიცოცხლეზე, რათა არ განმეორდეს ის შეცდომა, ხალხური ხელოვნების რიგი კერები და სარეწები (გიშრის დამუშავება, ნინოწმინდის მოხდენილი მოჭიქული კერამიკა, ცხავატის უნიკალური თიხის ჭურჭელი და სხვა) რომ იმსხვერპლა, რათა არ გაწყდეს სათუთი ძარღვი ეროვნულ-ხალხური შემოქმედებისა.

ნანა კიკნაძე.

1985 წლის საუკეთესო ნამუშევრები

გ. გულაძე — „რესტავრაცია“.

მ. ჯაფარიძე — საუბარი.

კ. ფაჩულია — „სახელოსნო“.

ნ. ვოიტკევიჩი — სოფლის მოტივი.

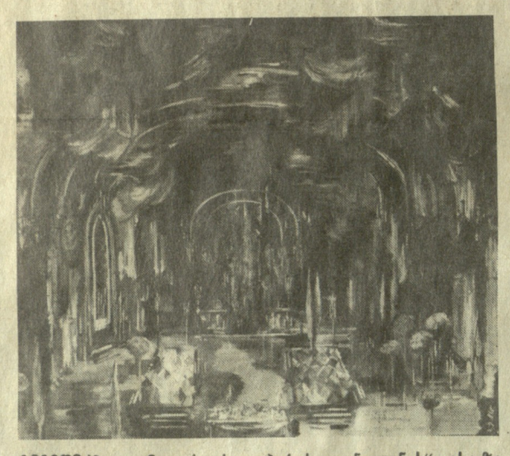

რ. იაშვილი — „მშვიდობა“. ი. გეგეშიძე — მოცარტის ოპერის „დონ-ჟუანის“ ესკიზი.

● ფერწერა

გ. გულაძე. „რესტავრაცია“.

● გრაფიკა

მ. ჯაფარიძე — „საუბარი“.

კ. ფაჩულია — „სახელოსნო“.

● ქანდაკება

ნ. ვოიტკევიჩი — სოფლის მოტივი.

● გამოუყენებითი ხელოვნება

რ. იაშვილი — „მშვიდობა“.

● კლაკატი

ა. სარჩიმელიძე — „საბჭოთა კინოს დღე“.

● თეატრი

ი. გეგეშიძე — მოცარტის ოპერის „დონ-ჟუანის“ დეკორაციის ესკიზი.

ახალგაზრდობა — იმედი ხვალის

გასული წლები ჩვენი რესპუბლიკის ახალგაზრდა მხატვრების არა ერთი და ორი გამარჯვებით აღინიშნა. განსაკუთრებით აღსანიშნავია საზღვარგარეთ მოწყობილ გამოფენა-კონკურსებში მათი მონაწილეობა და მოპოვებული წარმატებები. ამაზე ითქვა პრესაში, გადაიცა ტელევიზიით, რადიოთი. უთუოდ დიდად სასიხარულოა, რომ ახალგაზრდა მოქანდაკემ ჯ. ჯიქიამ საფრანგეთსა და იტალიაში გამართულ კონკურსებში გაიმარჯვა და მთავარი ჯილდოსა და ოქროს medlsის მფლობელი გახდა.

ახალგაზრდობა აქტიურად მონაწილეობს უკანასკნელი წლების ყველა მნიშვნელოვან გამოფენაზე, რომელიც რესპუბლიკური მასშტაბით ეწყობა. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ისინი ამ გამოფენების ძირითად ბირთვს წარმოადგენენ.

მიუხედავად წარმატებებისა, ახალგაზრდებთან მუშაობაში ჯერ კიდევ გაგვაჩნია ნაკლოვანებანი და ვცდილობთ შეძლებისდაგვარად გამოვასწოროთ იგი.

საქართველოს მხატვართა კავშირის სამდივნო დღენიადაგ ზრუნავს ახალგაზრდობაზე, ცდილობს შეუქმნას მათ ნორმალური შემოქმედებითი და ცხოვრებისეული პირობები, რადგან ღრმად არის დარწმუნებული, რომ ზრუნვა დღეევანდელ ახალგაზრდობაზე ნიშავს ზრუნვას ხვალინდელ ქართულ ხელოვნებაზე.

გასული წლის ბოლოს ქ. ვილნიუსში ჩატარდა სსრკ მხატვართა კავშირის ახალგაზრდა მხატვრებთან მომუშავე კომისიის გამსვლელი პლენუმი. სიამოვნებით უნდა აღვნიშნოთ, რომ მასპინძლობა ყველაფერი იღონეს, რათა ღონისძიება სათანადო შემოქმედებით ატმოსფეროში ჩატარებულიყო. პლენუმს ესწრებოდნენ რესპუბლიკის კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პასუხისმგებელი მუშაკები, კულტურის სამინისტროს ხელმძღვანელი ამხანაგები. მოხსენებით გამოვიდა სსრკ მხატვართა კავშირის მდივანი ო. ლოშაკოვი. მან ვრცლად მიმოიხილა ახალგაზრდა მხატვრების საქმიანობა, აღნიშნა რესპუბლიკების ახალგაზრდა მხატვრების როლი საერთო წარმატებებში. ორატორებმა ილაპარაკეს ახალგაზრდული შემოქმედების აქტუალურ პრობლემებზე. უმთავრესი მაინც ის იყო, რომ ყველა გამომსვლელმა აღნიშნა ახალგაზრდებთან მუშაობის არსებული ფორმების ნაყოფიერება, მაგრამ გამოთქვეს სურვილი მისი შემდგომი გაუმჯობესების შესახებაც.

პლენუმზე განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო ახალგაზრდა ხელოვნებათმცოდნეებთან მუშაობის სრულყოფისა და გაუმჯობესების საკითხებს. აღინიშნა, რომ საჭიროა ამ მიმართულებით უფრო ქმედითი ღონისძიებების დასახვა.

გართულებულია ახალგაზრდა ხელოვნებათმცოდნეების მიღება სსრკ მხატვართა კავშირში, სავალდებულოდ ითვლება მონოგრაფიული შრომის [გამოქვეყნება, რაც, ცხადია, რთულ პრობლემებთან არის დაკავშირებული. გამომსვლელებმა ყურადღება გამახვილეს ამ პრობლემაზე და დასვეს საკითხი მხატვართა კავშირის სამდივნოს მიერ მისი გადასინჯვის საჭიროების შესახებ.

პლენუმზე საუბარი იყო ჩვენი რესპუბლიკის ახალგაზრდა მხატვრების საქმიანობაზეც. სამართლიანად აღინიშნა იმის შესახებ, რომ ბოლო წლებში ქართველი ახალგაზრდა მხატვრები ნაკლებად არიან დაინტერესებულნი თემატური სურათებით, მათი შემოქმედება განსაზღვრება ძირითადად კამერული ხასიათის ნაწარმოებებით და რომ საჭიროა ამ მიმართულებით უურადღების გამახვილება.

პლენუმის მუშაობის პერიოდში ცენტრალურ საგამოფენო დარბაზში გაიხსნა ბალტიისპირეთის სამი რესპუბლიკის ახალგაზრდა მხატვრების საინტერესო გამოფენა, რომელიც მრავალრიცხოვანმა დამთვალიერებელმა ნახა.

ამავამად ახალგაზრდა შემოქმედთა წინაშე საინტერესო და სიპასუხისმგებლო ამოცანები დგას. რამდენიმე თვის შემდეგ, ოქტომბერში, გაიმართება ახალგაზრდა მხატვართა ნამუშევრების რესპუბლიკური გამოფენა, რისთვისაც ახლავე უნდა მოემზადონ. ესკიზებს ფერწერაში, გრაფიკაში, ქანდაკებაში შეარჩევს სპეციალური ჟიური, ავტორებს გაუფორმდებათ ხელშეკრულებები კულტურის სამინისტროსა და სახატვრო ფონდის ხაზით.

წელსვე, მოსკოვში, მანეჟის საგამოფენო დარბაზებში გაიმართება საქართველოს სახვითი ხელოვნების ოსტატთა ნამუშევრების რეტროსპექტული გამოფენა. გვჯერა, რომ ახალგაზრდობა ღირსეულ ადგილს დაიჭერს ამ გამოფენაზე.

მალე საკავშირო მხატვართა კავშირის სპეციალური კომისია შეარჩევს ნაწარმოებთა ესკიზებს 1987 წლის საკავშირო ახალგაზრდული გამოფენისათვის, რომელიც დიდი ოქტომბრის რევოლუციის გამარჯვების 70 წლისთავს ეძღვნება. ჩვენი რესპუბლიკის ახალგაზრდობა ამ საიუბილეო გამოფენაზეც ღირსეულად უნდა წარსდგეს.

ტრადიციულად, ჩვენი რესპუბლიკის ახალგაზრდა მხატვრები გაემგზავრებიან შემოქმედებით მივლინებებში, რათა მოამზადონ მასალა ახალი ნაწარმოებებისათვის და საანგარიშო გამოფენებით წარსდგნენ მხატვართა კავშირის სამდივნოს წინაშე.

ახალგაზრდა შემოქმედთა და ხელოვნებათმცოდნეთა წინაშე მრავალი საინტერესო ამოცანა დგას. ამ ამოცანების განხორციელებაში მათ ყოველგვარი პირობა უნდა შეეუქმნათ, რაც საბოლოოდ, ქართული სახვითი ხელოვნების მომავალ წარმატებებში უნდა აისახოს.

მამია ახობაძე

ხსოვნა მხატვრისა

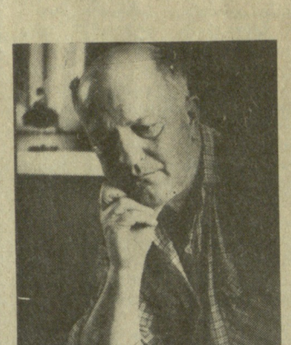

ამ ცოტა ხნის წინათ ქართველ მხატვართა კოლექტივს გამოაკლდა ღვაწლმოსილი შემოქმედი და პედაგოგი, მხატვართა მრავალი თაობის აღმზრდელი, საქართველოს სახალხო მხატვარი კორნელი სანაძე. ვრცელი და მრავალფეროვანი შემკვიდრეობა, რომელიც მან დაგვიტოვა, ნათელი თვითმყოფადობით აღბეჭდილი ერთ-ერთი მძლავრი შენაკადია ეროვნულ სახვით ხელოვნებაში. კორნელი სანაძის მდიდარი პორტრეტული შემოქმედება არა მხოლოდ ფერწერული და გრაფიკული ოსტატობის შესანიშნავი ნიმუშებია, ამ ქმნილებებში მთელი კონკრეტულობით ცოცხლობენ წარსულის მოღვაწენი და ჩვენი თანამედროვენი. რეალიზმის ერთგულება, ღრმა სიმართლისაკენ სწრაფვა გამოარჩევს მხატვრის სხვა ჟანრის ნამუშევრებსაც, იქნება ეს მრავალფიგურიანი თემატური კომპოზიცია თუ პეიზაჟური სურათი, რომლებიც, ამასთან, ფერწერულ-კოლორისტული მეტყველების ძალითა და მხატვრისეული ინდივიდუალობის სიცხადით, მისი სულის მგზნებარე გამოსხივებით ხასიათდება. სწორედ ამიტომ კორნელი სანაძის შემოქმედებამ მარადიული ღირებულება და სიცოცხლე დაიმკვიდრა ქართულ კულტურაში.

● ●

ხელოვნება ხალხისათვის

ყოველწლიურად სულ უფრო ფართო და ნაყოფიერ შემოქმედებით-ორგანიზაციულ მუშაობას ეწევიან საქართველოს სსრ მხატვართა კავშირის, აფხაზეთის, აჭარის, სამხრეთ ოსეთისა და ქუთაისის განყოფილებები. ამ ორგანიზაციებში გაერთიანებულ მხატვართა რიცხობრივ ზრდასთან ერთად მაღლდება მათი ნამუშევრების იდეურ-მხატვრული დონე. სულ უფრო საგრძნობია ხალხისა და ხელოვნების კავშირის გაღრმავება, რასაც ხელს უწყობს ამ ორგანიზაციების ფართო საგამოფენო საქმიანობა, ყოველწლიური „მხატვრის კვირეული“, რომელიც თავისებურ საზეიმო ანგარიშგება-დათვალიერებად იქცევა ხოლმე. ძალზე კეთილნაყოფიერი შედეგი მოაქვს მოსწავლე-ახალგაზრდობასთან, სტუდენტებთან, მრომელებთან მხატვართა უშუალო კონტაქტების გაღრმავება-განმტკიცებას. ხალხის შრომითი და შემოქმედებითი მოღვაწეობის, ახლის გაცნობის საფუძველზე მხატვრები ქმნიან ახალ ნაწარმოებებს, რომლებშიც ცხოვრებისეული სიმართლით აღიბეჭდება ჩვენი დღევანდელობის მაჯისცემა, იმ ადამიანების სახეები, ვინც წმყვან ძალას წარმოადგენს ჩვენი ქვეყნის აღმშენებლობაში.

ბათუმში ნაყოფიერად მუშაობს სამხატვრო სკოლა და სამხატვრო სასწავლებელი. აჭარის მხატვართა კავშირი ყოველწლიურად აწყობს ამ სასწავლებლის მოსწავლეთა ნამუშევრების გამოფენას, რომლებიც საერთო ინტერესს იმსახურებს.

შრომელთა იდეურ-ესთეტიკურ აღზრდაში, ხელოვნებისა და ხალხის დაახლოების საქმეში დიდი როლი ენიჭება მოძრავ და გაცვლით გამოფენებს, თვითნასწავლ მხატვართა ნამუშევრების ექსპოზიციების მოწყობას, რასაც თავიანთ ორგანიზაციულ საქმიანობაში მნიშვნელოვან ადგილს უთმობენ აფხაზეთის, აჭარის, სამხრეთ ოსეთისა და ქუთაისის განყოფილებები. შეიძლება უამრავი ღონისძიების ჩამოთვლა, რამაც გაზარდა მშრომელთა დაინტერესება ხელოვნებით, საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში მცხოვრებ ნიჭიერ მხატვართა შემოქმედებით. მათ ხელოვნებას კი უკვე კარგად იცნობენ ჩვენი ქვეყნის დედაქალაქ მოსკოვში გამართული გამოფენებით.

საქართველოს მხატვართა კავშირის განყოფილებებს დიდად ნაყოფიერ შემოქმედებით-ორგანიზაციულ მუშაობასთან ერთად, ბევრი სამომავლო საზრუნავიც აქვთ, გადაჭრას ითხოვს ცხოვრების მიერ წამოყენებული მრავალი პრობლემა, მოუგვარებელი საკითხი. ჩვენი ეროვნული მხატვრობის შემდგომი აღმავლობა კვლავაც მოითხოვს პასუხისმგებლობის გაძლიერებას, თავდადებულ, ერთგულ დამოკიდებულებას საქმისადმი, შემოქმედებითი თუ ორგანიზაციული ხასიათის მოღვაწეობისადმი. მხატვართა კავშირის ხელმძღვანელთა გამოცდილება, პროფესიონალიზმი და პრინციპულობა ქართული სახვითი ხელოვნების მომავალი აღმავლობის საწინდარი უნდა გახდეს.

ინტუიციური ქანდაკება შედარებით ახალი დარგია საქართველოში და ჩვენ, ფაქტიურად, მისი ჩამოყალიბების თანამედროვენი ვართ. ბუნებრივია, რომ ყოველი ახალი ნამუშევარი საზოგადოების ცხოველ ყურადღებას იმსახურებს. მითუმეტეს სასიხარულოა, რომ აღიარება დაიმსახურა „დიდების მემორიალმა“ თბილისში, რომლის ავტორები არიან მოქანდაკე გიორგი ოჩიაური, არქიტექტორი ვლადიმერ ალექსი-მესხიშვილი, მოზაიკური პანოს „დროშას“ ავტორია მხატვარი ზურაბ წერეთელი.

სხვადასხვა ზომის თერთმეტი ფიგურისაგან შედგენილი ანსამბლის შექმნა თავისთავად ურთულესი პრობლემაა. საქმეს ისიც ართულებდა, რომ გ. ოჩიაურს მოუხდა ჩაეწერა იგი ვიზუალურად და კონსტრუქციულად უკვე ჩამოყალიბებულ გარემოში.

მემორიალი მდის ფერდობზე დგას და ანსამბლის კომპოზიცია სიმაღლეში ვითარდება. ცენტრალური ნაწილი წარმოადგენს მართკუთხა მოედანს, რომლის შუაგულში, დაბალ კვარცხლბეკზე დასვენებული დაღუპული მეომრის ფიგურის წინ, მუდმივი ცეცხლი ანთია. მის გარშემო მჯდომი რვა მეომრის გრანდიოზული ფიგურა (ოთხ-ოთხი — მემორიალის ცენტრალური ღერძის გასწვრივ), ძალასა და მეომრულ სიქველეს განასახიერებს.

ომგადახდილი მეომრების ეს ფიგურები სტატიკურობით ხასიათდებიან, მაგრამ გ. ოჩიაური პოულობს ამ სტატიკაში დინამიკური ელემენტის შეტანის საშუალებას: ყოველ მათგანს ომის ფიზიკური ნაკვალევი ატყვია, რაც აძლიერებს ტრაგიზმისა და სამარადისო ტკივილის განცდას.

ამ მემორიალშიც, ისევე როგორც ადრინდელ ნამუშევრებში (ვაჟა-ფშაველას ძეგლი თბილისში) გ. ოჩიაური გვევლინება არა მხოლოდ პლასტიკური ფორმის ოსტატად, არამედ მოქანდაკედ, რომელსაც აქვს უნარი ფორმა განზოგადების ისეთ სიმაღლემდე აიყვანოს, როცა იგი, ვიზუალურ სისწორესთან ერთად, სიმბოლურობასაც იძენს.

რეალურ ფიგურას კონკრეტული ინდივიდუალობა ახასიათებს, მაგრამ, ამავე დროს, ისინი სიმბოლოებად იკითხებიან და სწორედ ამაში მდგომარეობს გ. ოჩიაურის მიერ შექმნილი მემორიალის მკაფიო გამომსახველობა. მეომრებს მუხლებზე მძიმე ხმლები უდევთ: მოქანდაკე თითქოს ხაზს უსვამს იმ აზრს, რომ თანამედროვე სამყაროშიც ზომაზე მეტი იარაღია დაგროვილი და იგი შესაძლოა კიდევ გახდეს საჭირო სამშობლოს დასაცავად.

ცენტრალური მოედნის წინ, რამდენადმე მოშორებით, ოდნავ დაბლა, მოქანდაკე მშვიდობის სიმბოლოს დგამს. ეს არის ომის მახვილით გადაჭრილი მუხა, რომელსაც ორი მძლავრი ტოტი ამოუყრია. მუხის კუნძზე შიშველი ბიჭის ფიგურა წამომართულა. იგი ძალადაუტანებლად ღუნავს მუხის მძლავრ ტოტებს, რაც ერთგვარ გვირგვინად, სიცოცხლისა და გამარჯვების განსახიერებად იკითხება და ოპტიმისტურ ჟღერადობას ანიჭებს მთელ კომპლექსს.

დიდების მემორიალს აგვირგვინებს ზევით, მთაზე, მემორიალის სიგრძივი ღერძის გაგრძელებაზე დადგმული „მადლიერი დედის“ თვრამეტმეტრიანი ფიგურა, რომელიც საკმაოდ მაღალ, პირამიდულ კვარცხლბეკზე დგას.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ახალგაზრდა ქალს ხელები აღუპყრია დაფნის ტოტითა და აფრიალებული მანდილით, თავი დაუხრია და სევდიანად დაჰყურებს მემორიალის მთავარ მოედანს. ფიგურის განზოგადებული ფორმები, ტანსაცმლის ნოჭების მკვეთრი პროფილები, ფორმის მთლიანობა ნათელ და მეტყველ სილუეტს ქმნის.

„დიდების მემორიალში“ მოქანდაკემ წარმატებით გადაჭრა ურთულესი ამოცანები, შეძლო შეექმნა მძლავრი საზოგადოებრივი ჟღერადობის მონუმენტური კომპლექსი.

სწორედ ეს აქცევს ამ მემორიალს ახალ სიტყვად არა მარტო ქართულ, არამედ მთელს საბჭოთა მონუმენტურ ქანდაკებაში.

გიორგი ხუციშვილი.

მხატვრის სახლი

ნ ელიწადია თბილისის ცენტრში, რუსთაველის გამზირზე, ყოფილი სასტუმრო „ორიანტის“ შენობაში ფუნქციონირებს ისეთი მრავალმხრივი იდეოლოგიური დაწესებულება, როგორიც მხატვრის სახლია. წელიწადში 60 ადგილობრივი და 40 გასვლითი გამოფენა, 300000 დამთვალიერებელი მოიცავს ქალაქისა და რესპუბლიკის მცხოვრებთა ყველა ფენას. რესპუბლიკის 12 რაიონში, სამხედრო და სასაზღვრო ნაწილებში, შრომითი გასწორების კოლონიებში სისტემატურად გაგვაქვს თემატური, ჟანრობრივად მრავალფეროვანი ექსპოზიციები, 1986 წლიდან საქ. კომკავშირის აგიტმატარებელში გამოგვეყო ვაგონი, რომელშიც მოწყობილი გვაქვს ექსპოზიცია 50 მხატვრული ნაწარმოების ოდენობით. წლის განმავლობაში დაახლოებით 2000 ახალ ნაწარმოებს ვფენთ საზოგადოების საყურადღებოდ. მხატვრის სახლის მესამე სართულის საგამოფენო დარბაზები დავუთმეთ უახლესი ქართული სახვითი ხელოვნების სტაციონარულ ექსპოზიციას, რომელიც დიდ უურადღებას იმსახურებს როგორც ჩვენი საზოგადოებისაგან, ისე ჩამოსული სტუმრებისაგანაც. გამოფენა სამი თვის მანძილზე დაათვალიერა დაახლოებით 40 ათასმა კაცმა. ეს გამოფენა პერიოდულად შეიცვლება. მარტო საგამოფენო მუშაობით როდი იწურება მხატვრის სახლის ფუნქცია მოსახლეობისათვის სახვითი ინფორმაციის მიწოდების საქმეში. უკვე 2 წელიწადია მხატვრის სახლთან ფუნქციონირებს სასწავლო სტუდიები, რომელშიც 120 სასკოლო ასაკის ბავშვია გაერთიანებული, და აგრეთვე — საზოგადოებრივ საწყისებზე ბიბლიოფილთა მომზადების კურსები, სადაც 30 ახალგაზრდა სწავლობს. ყოველდღიურად საღამოს 18 საათიდან ფუნქციონირებს ხატვის კლასი პროფესიონალი მხატვრებისათვის.

1985 წლის ახალგაზრდა მხატვართა ხობის რესპუბლიკურ სემინარზე დაისვა საკითხი თემატურ სურათზე მომუშავე ახალგაზრდა მხატვართა შორის განსაკუთრებით გამორჩეული ახალგაზრდებისათვის მხატვრის სახლთან ჩამოყალიბებულიყო თემატური სურათის სახელოსნო, რომელიც 2 წლის განმავლობაში 5 ახალგაზრდა მხატვარს მისცემდა საშუალებას შრომის ანაზღაურების სოციალური შეკვეთის პრინციპით შეექმნათ თემატური ნაწარმოებები რესპუბლიკური და საკავშირო გამოფენებისათვის. სახელოსნო ფუნქციონირებს და, ჩვენის აზრით, უკვე გვაქვს რეალური რეზულტატი ძალიან საინტერესო თემატური ძიებებისა, რომელიც ალბათ ამა წლის შემოდგომაზე საანგარიშო გამოფენით გამოქვეყნდება საზოგადოების წინაშე.

დღესდღეობით საქართველოს სსრ მხატვრის სახლი ჩამოყალიბდა როგორც მნიშვნელოვანი იდეოლოგიური ინფორმაციის მატარებელი ორგანიზაცია ჩვენი მილიონიანი ქალაქის სინამდვილეში, რაც თავისთავად ზრდის მხატვრის სახლისადმი პროფესიულ მოთხოვნებს. როცა მხატვრის სახლის საექსპოზიციო დარბაზები აღიჭურვება თანამედროვე განათების აპარატურით, საექსპოზიციო ფართობი მთლიანად მზად იქნება ნამუშევრების მაქსიმალურად წარმოჩენისათვის. ყველაფერი ზემოთ თქმული თავისთავად აყენებს ექსპოზიციის, როგორც ინდივიდუალური შემოქმედების ნაყოფის აუცილებლობას, როცა მხატვარი თუ ჯგუფი მხატვრებისა უკეთ წარმოჩინდება საკუთარი შეხედულებით, პოზიციითა და მოქალაქეობრივი მრწამსით.

თ. გოცაძე,
მხატვრის სახლის დირექტორი, რესპუბლიკის დამსახურებული მხატვარი.

საერთაშორისო პლენერი

საქართველოს კპ ქუთაისის საქალაქო კომიტეტისა და სახალხო დეპუტატების საქალაქო საბჭოს აღმასკომის ინიციატივით, საკავშირო და საქართველოს მხატვართა კავშირების აქტიური მხარდაჭერითა და საქართველოს მხატვართა კავშირის ქუთაისის ორგანიზაციის უშუალო ხელმძღვანელობით 1985 წლის 16 სექტემბრიდან 16 ოქტომბრამდე ქუთაისში მოეწყო ფერწერთა საერთაშორისო პლენერი. ჯგუფი 25 მხატვრისაგან შედგებოდა, ხელმძღვანელი იყო ბსსრ მხატვართა კავშირის მოსკოვის ორგანიზაციის მდივანი ე. ბრაგაუსკი, ორგანიზატორი — ჯ. ფაჩუაშვილი.

საერთაშორისო პლენერის ორგანიზება ქ. ქუთაისში გაგრძელებაა იმ კარგი ტრადიციისა, რომელსაც საფუძველი ჩაეყარა თერჯოლაში, სადაც 1979 და 1983 წლებში მოეწყო ფერმწერთა I და II საკავშირო პლენერი.

საკავშირო პლენერის შემოქმედებითი ჯგუფის მიერ საჩუქრად გადაცემული ნამუშევრების საფუძველზე, როგორც ცნობილია, თერჯოლაში გაიხსნა სურათების გალერეა.

ამჟამინდელი საერთაშორისო პლენერის მონაწილენი არიან ცნობილი მხატვრები, როგორც ჩვენი ქვეყნის მომძმე რესპუბლიკებიდან, ასევე საზღვარგარეთიდან.

შემოქმედებითს მუშაობასთან ერთად პლენერის პროგრამა მოიცავდა ქ. ქუთაისისა და მისი ახლომდებარე რაიონების ღირსშესანიშნაობების დათვალიერებას, კულტურის ძეგლების გაცნობას.

მხატვრები ინტერესით გაეცნენ აგრეთვე ქალაქის სახალხო მეურნეობას, თანამედროვე ხელოვნების მიღწევებს.

გაიმართა შეხვედრები ქუთაისის ლენინის რაიონის სამეცნიერო-ტექნიკური და შემოქმედებითი ინტელიგენციის კლუბში, ს. ორჯონიკიძის სახელობის საავტომობილო, მოტობლოკებისა და ელექტრომექანიკური ქარხნების, აბრეშუმის საწარმოო გაერთიანების მუშა-მოსამსახურეებთან.

პლენერის მონაწილენი დაესწრნენ ქუთაისის ოპერისა და ბალეტის თეატრის სპექტაკლს — ზ. ფალიაშვილის უკვდავ ოპერას „აბესალომ და ეთერი“, ხალხური სიმღერისა და ცეკვის სახელმწიფო ანსამბლის კონცერტს, ესტუმრნენ მუზეუმებს...

პლენერის მუშაობის დასასრულს ქუთაისის სახვითი ხელოვნების გალერეაში გაიმართა საერთაშორისო შემოქმედებითი ჯგუფის საანგარიშო გამოფენა, რომელზეც წარმოდგენილი იყო ერთთვიანი მუშაობის შედეგები.

მხატვართა თავშეყრის ასეთი ფორმა მომავალშიც ხელს შეუწყობს ჩვენი ქვეყნის რესპუბლიკების, მომძმე სოციალისტური ქვეყნების მხატვართა ურთიერთგაცნობასა და კონტაქტების გაღრმავებას. გაამდიდრებს მათ თვალსაწიერსა და შემოქმედებითს პალიტრას. ხელს შეუწყობს ჩვენი მრავალეროვანი ინტერნაციონალური კულტურის შემდგომ აყვავებას, მშვიდობისა და მეგობრობის განმტკიცებას.

ლალი გიორგობიანი

ქართული თეატრალური ხელოვნება საზღვარგარეთ

გასულ წელს გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკის დედაქალაქ ბერლინში სამი თვის მანძილზე გამოფენილი იყო ქართველ მხატვარ-სცენოგრაფთა ნამუშევრები.

ვერნისაჟზე, რომელიც საბჭოთა მეცნიერებისა და კულტურის სახლში მოეწყო, წარმოდგენილი იყო გ. ალექსი-მესხიშვილის, ი. გეგეშიძის, გ. გუნიას, მ. მალაზონიას, თ. მურვანიძის, თ. ნინუას, მ. შველიძის და შ. შეყლაშვილის მიერ შესრულებული დეკორაციების და კოსტუმების ესკიზები, მაკეტები — სულ 140 ექსპონატი.

გამოფენამ კიდევ ერთხელ ცხადყო თანამედროვე, ქართული თეატრალური მხატვრობის მაღალი პროფესიული დონე. ექსპოზიციას დიდი წარმატება ხვდა წილად. დარბაზი მუდამ ხალხით იყო სავსე.

გერმანული პრესა დიდი ინტერესით გამოეხმაურა ამ მოვლენას. ჟურნალი „თეატრ დერ ცაიტი“ (№8) გამოფენისადმი მიძღვნილ წერილში აღნიშნავდა: „...რეული ექსპონატები ნათელ წარმოდგენას გვიქმნიან იმაზე, რასაც 70-იანი წლებიდან საბჭოთა ხელოვნებათმცოდნეები „სცენოგრაფიის ქართულ სკოლას“ უწოდებენ...“

„...ისინი (ქართველი მხატვრები) თამამად უსწორებენ მხარს საბჭოთა კავშირისა და მსოფლიოს სასცენო ხელოვნების დღევანდელ მიღწევებს და ამავე დროს თავისი შემოქმედებით ეროვნული საწყისის თანამედროვე ინტერპრეტაციის ფუძემდებლად გვევლინებიან...“

„...თითოეული, აქ წარმოდგენილი რვა მხატვრიდან, საკუთარი მკაფიო ხელწერით გამოირჩევა...“

წერილში ხაზგასმით არის აღნიშნული გ. გუნიას მიერ ფრიად შთამბეჭდავი სცენური გადაწყვეტით შესრულებული, პლასტიკურად კარგად მოძებნილი დეკორაციების ესკიზები სპექტაკლებისათვის: პ. ჩაიკოვსკის „პიკის ქალი“, უ. შექსპირის „მეფე ლირი“ და „ჰამლეტი“, ევრიპიდეს „მედეა“, ჟან ანუის „ტოროლა“ და „ანტიგონე“. კოსტუმების ესკიზები ლ. სანიკიძის „ყვავიდობისათვის“, ნ. ლორთქიფანიძის „ეამთა სიავის“ დეკორაციის მაკეტი.

გამქვირვალებით და ფერადოვნებით გამოირჩევა ი. გეგეშიძის ნამუშევრები: პ. ჩაიკოვსკის „მოცარტიანას“, გ. ნახუცრიშვილის „ჰინტრაქის“, მოცარტის „დონ ჟუანის“ და ბ. ვალიეხოს „იგი საკუთარ ოცნებებს ქსოვდა“ დადგმათა დეკორაციებისა და კოსტუმების ესკიზები.

მდიდარი ფანტაზიით არის აღბეჭდილი გ. ალექსი-მესხიშვილის ნამუშევრები: გ. უანჩელის „...და არს მუსიკის“, არისტოფანეს „ჩიტების“, მ. შატროვის „ლუჯი ცხენები წითელ ბალახზე“ და სტურუასეული გახმაურებული დადგმის ბ. ბრეხტის „კავკასიური ცარცის წრის“ დეკორაციების ესკიზები.

სტატიაში ხაზგასმით არის გამოყოფილი თ. მურვანიძის ს. პროკოფიევის ბალეტ „რომეო და ჯულიეტას“, მ. მალაზონიას, მ. დავითაშვილის სამაგვრო ოპერა „ნაცარქექიას“, თ. ნინუას ა. იბრაგიმბეკოვის „დაკრძალეა ალეფორნიაში“, მ. შველიძის „ბეჭედი“ „რიჩარდ III“ დეკორაციებისა და კოსტუმების ესკიზები, შ. შეყლაშვილის მაკეტები.

გამოფენას, როგორც აღვნიშნეთ, მრავალი მაყურებელი ყავდა. ბევრმა მათგანმა თავისი დამოკიდებულება შთამბეჭდავი ბეჭდვითი ფორმით გამოხატა. ინგლისელ ბალეტმეისტერ ფ. ფონტინის ბალეტ „ბერლიოზიანა“-ს ბოლოს ერთ-ერთ ბალერინას ბალეტის ბოლოს ეცეკვა ბერლიოზის „ჰაუს დერ კირხეს“ საგამოფენო დარბაზში, სადაც ერთი თვის მანძილზე შეუნელებელი ინტერესითა და მოწონებით სარგებლობდა.

ქართულ თეატრალურ მხატვრობას გამოარჩევს ორიგინალობა და თვითმყოფადობა, ამავე დროს იგი სავსებით თანამედროვეა. დღევანდელი დღის სუნთქვით შთაბერილი, — დაბეჯითებით ამბობ ქვა გამოფენის გახსნაზე.

ნათელა ლოლუა

* * *

სურათზე: საქართველოს თეატრალურ მხატვართა ნამუშევრებს ჯგუფური გამოფენის გახსნაზე საბჭოთა მეცნიერებისა და კულტურის სახლში ბერლინში.

მხატვარი საქართველოს სსრ მხატვართა კავშირი. თბილისი, რუსთაველის გამზ. № 7. საქართველოს კპ ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობის სტამბა. 380096, თბილისი, ლენინის ქ. № 14.

«МХАТВАРИ» СОЮЗ ХУДОЖНИКОВ ГРУЗИНСКОЙ ССР Тбилиси, просп. Руставели № 7.

УЭ 05545

სარედაქციო კოლეგია